

Przewodnik dla rodziców

DyPaTeC

Dyslexia - Parents' and Teachers' Collaboration

Acknowledgment.

The initiating Institution of the DYPATEC-Project is the "Pädagogische Akademie des Bundes in der Steiermark", Hasnerplatz 12, Graz, Austria. During the first two years the project co-ordinator was Mag. H. Posch, Graz; the third year the co-ordination was taken over by R. Claes, Luxembourg. On behalf of the workgroup, both co-ordinators are responsible for the elaboration as well as for the printing of the final product.

This publication and all parts of it are copyright protected.

The European Commission is not responsible for the contents of the Guide for Parents. This publication is not for sale as it is part of the work requested by the EU.

Reprints and/or other duplication of the Guide for Parents, or part of it, can only be done after written agreement by H. Posch and R. Claes.

Cover design © Patrick Pax (E-Mail: pcpax@pt.lu) - Luxembourg.

1st edition (June 2006)

Printed by OIL (European Commission) Luxembourg - June 2007.

ISBN 978-80-7290-312-2

WPROWADZENIE

Ta publikacja o trudnościach z czytaniem i pisaniem, w tym również dysleksji, skierowana jest nie tylko do **RODZICÓW**. Może być również przydatna dla **NAUCZYCIELI** i **SPACJALISTÓW**, którzy mogą ją wykorzystać w rozmowach z rodzicami dzieci dotkniętych dysleksją. Publikacji towarzyszą płyty: CD dotycząca nauczania języka oraz DVD zawierająca ćwiczenia z zakresu integracji wzrokowo-ruchowej. Wspomina się tutaj również krótko o dyskalkulii. **Książeczka** podejmuje wiele różnorodnych tematów, których wyboru dokonali rodzice i nauczyciele. Dotyczy, między innymi, problemów, jakie mogą zaistnieć w domu i w szkole w przypadku dzieci dotkniętych dysleksją, strategii i sposobów uczenia się, oraz tego, jak pomagać dzieciom dotkniętym dysleksją w czytaniu i pisaniu, zarówno w ich ojczystym języku, jak i w językach obcych. Publikacja zawiera również inne użyteczne informacje, adresy, itp. Jest dostępna w **pięciu językach** (angielskim, niemieckim, czeskim, polskim oraz francuskim). Jest ona owocem wspólnych wysiłków międzynarodowej ekipy interdyscyplinarnej, złożonej z przedstawicieli takich dziedzin jak medycyna, psychologia, lingwistyka i dydaktyka oraz rodziców dzieci cierpiących na dysleksję. Zalecane lektury i materiały, oraz podane adresy kontaktowe dotyczą **poszczególnych krajów**.

Wszyscy autorzy tej pracy wyznają zasady zawarte w **Konwencji Praw Dziecka** (ONZ 1989), która stanowi, między innymi, że

- Strony uznają prawo dzieci do edukacji oraz do nabywania tego prawa stopniowo, zgodnie z zasadami równego traktowania (...) (Art.28)
- Strony są zgodne co do tego, że celem edukacji dziecka ma być (a) rozwój jego osobowości, talentów oraz psychicznych i fizycznych zdolności w najwyższym możliwym stopniu; (...) (Art.29) (<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>)

Grupa ds. projektu UE DYPATEC (Socrates/Grundtvig2) powołana przez Komisję Europejską. Lipiec 2006

DYSLEKSJA

Książeczka zawiera CD-rom i DVD dla rodziców, nauczycieli i specjalistów.

• **Zawartość: Zagadnienia wybrane przez rodziców i nauczycieli**

• **Dostępne wersje:**

angielska
niemiecka
czeska
polska
francuska

• **Prawa dziecka**

DYSLEKSJA ROZWOJOWA W POLSCE

Jak rozumiemy zjawisko dysleksji w Polsce?

Problem dysleksji pojawił się w Polsce wraz z pierwszymi publikacjami przed 80. laty, zaś przed 15 laty powstało **Polskie Towarzystwo Dysleksji**, które ma charakter ruchu społecznego rodziców i specjalistów na rzecz dzieci z problemem dysleksji oraz pogłębiania świadomości zjawiska dysleksji w społeczeństwie.

Dysleksja rozwojowa to zespół specyficznych trudności w uczeniu się czytania i pisania, które występują w trzech formach. W Polsce są one określane następującymi terminami:

- **dysleksja** - trudności w czytaniu,
- **dysortografia** - trudności w opanowaniu poprawnej pisowni (także błędy ortograficzne),
- **dysgrafia** - trudności w opanowaniu właściwego poziomu graficznego pisma.

Gdzie można zdiagnozować dysleksję?

W przypadku wystąpienia nieoczekiwanych trudności w uczeniu się czytania i/lub pisania rodzice powinni zgłosić się z dzieckiem na badanie diagnostyczne (nie potrzebne jest skierowanie) do rejonowej poradni psychologiczno-pedagogicznej, która współpracuje ze szkołą lub przedszkolem. Dziecko jest diagnozowane przez zespół specjalistów:

- psychologa
- pedagoga
- logopedę
- w razie potrzeby zasięga się konsultacji lekarzy (okulisty, foniatry, psychiatry lub neurologa).

Po badaniach rodzice otrzymują pisemną opinię z wynikami, która zawiera także wskazania do pracy z dzieckiem w szkole i domu, informacje o potrzebnych oddziaływaniach terapeutycznych oraz o sposobie dostosowania przez nauczycieli wymagań edukacyjnych i sposobu oceniania. terenowym.

**ROZUMIENIE
PROBLEMU
DYSLEKSJI**

3 TERMINY:

**dysleksja
dysortografia
dysgrafia**

**GDZIE
DIAGNOZOWAĆ
DYSLEKSJĘ?**

DYSLEKSJA ROZWOJOWA W POLSCE

Diagnozę można też przeprowadzić w niepublicznych poradniach, które mają do tego uprawnienia (nadane przez Kuratorium Oświaty) np. w poradni Polskiego Towarzystwa Dysleksji przy jego Zarządzie Głównym lub oddziale terenowym (PTD ma ok. 70 oddziałów w całej Polsce).

Kontakt z Polskim Towarzystwem Dysleksji:

- poprzez stronę internetową: dysleksja.univ.gda.pl (na stronie znajduje się lista wszystkich oddziałów PTD w poszczególnych miastach oraz kontakty do nich)
- adres Zarządu Głównego PTD:
80-343 Gdańsk, ul. Pomorska 68, pok. 033
tel. (058 557 05 31 wew. 333)
dyżury: środy i czwartki, godz. 9.00- 14.00

Prawa uczniów z dysleksją i ich rodziców w Polsce

W Polsce istnieją rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej (aktualne zostały wydane w 2003 i 2004 roku), które wychodzą naprzeciw potrzebom uczniów dyslektycznych.

Gwarantują one prawo do:

- wczesnej diagnozy
- wczesnej, specjalistycznej interwencji
- program i metody nauczania stosowne do potrzeb, możliwości i stylu uczenia się
- udział w zajęciach terapii pedagogicznej (ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne)
- dostosowania wymagań szkolnych i sposobu oceniania do możliwości ucznia (nauczyciel jest zobowiązany przestrzegać wskazań zawartych w opinii wydanej przez poradnię)
- zwolnienia z nauki drugiego języka obcego w wypadku uczniów ze stwierdzoną głęboką dysleksją (na wniosek rodziców, poparty pisemną opinią z poradni)
- wyrównania szans podczas egzaminów (także sprawdzianu po szkole podstawowej, egzaminu gimnazjalnego i matury)

**POLSKIE
TOWARZYSTWO
DYSLEKSJI**

**PRAWA
UCZNIÓW Z
DYSLEKSJĄ**

DYSLEKSJA ROZWOJOWA W POLSCE

Sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych (sprawdzian i egzamin gimnazjalny)

Występujące trudności	Sposób dostosowania warunków egzaminacyjnych
problemy z czytaniem i rozumieniem tekstu, problemy emocjonalne i trudności z koncentracją uwagi	możliwość pisania sprawdzianu w oddzielnej sali, w której członek komisji egzaminacyjnej na początku jeden raz głośno odczyta instrukcję, tekst wstępny oraz treść zadań, a uczniowie będą mogli równocześnie śledzić wzrokiem tekst zapisany w arkuszu
wolne tempo czytania i pisania	wydłużenie czasu pisania o 50% (czas przeznaczony na jednorazowe głośne odczytanie instrukcji, tekstu wstępnego oraz poleceń nie będzie wliczany do czasu rozwiązywania zadań)
niski poziom graficzny pisma	pisanie samodzielnie formułowanych odpowiedzi do zadań drukowanymi literami, co zwiększa czytelność pisma
problemy ze stosowaniem zasad ortografii i interpunkcji, z prawidłowością graficzną obliczeń i orientacją przestrzenną	możliwość specjalnego kodowania karty odpowiedzi, aby zadania, w których uczeń samodzielnie formułuje wypowiedź, mogły być sprawdzane za pomocą kryteriów dostosowanych do dysfunkcji uczniów
problemy z koncentracją uwagi i orientacją przestrzenną oraz zaburzenia percepcji wzrokowej	możliwość zaznaczania przez uczniów odpowiedzi do zadań zamkniętych bezpośrednio na arkuszach; po zakończeniu sprawdzianu członkowie komisji egzaminacyjnej przeniosą na karty odpowiedzi odpowiednie zaznaczenia uczniów (dotyczy tylko głębokiej dysleksji).

Sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych (matura)

Występujące trudności	Sposób dostosowania warunków egzaminacyjnych
dysleksja rozwojowa: - dysgrafia - dysortografia	- możliwość pisania z użyciem komputera - poziom graficzny pisma nie jest brany pod uwagę - w zadaniach otwartych nie bierze się pod uwagę błędów w pisowni (specyficznych dla dysleksji rozwojowej), praca oceniana jest na podstawie treści wypowiedzi pisemnej

**SPRAWDZIAN
PO SZKOLE
PODSTAWOWEJ
I EGZAMIN
GIMNAZJALNY**

MATURA

CO TO JEST DYSLEKSJA?

Mam dysleksję...

Rodzice nigdy nie mieli ze mną poważniejszych problemów dopóki nie poszedłem do szkoły. Zauważyłem, że nauka czytania zabiera mi więcej czasu niż innym dzieciom więc zacząłem unikać książek. Moje pismo, choćbym nie wiem jak bardzo się starał, też pozostawiało wiele do życzenia. Przepisywanie z tablicy trwało całe wieki, a i tak nigdy nie udało mi się wszystkiego przepisać bez błędów. Ortografia jeszcze dziś jest dla mnie koszmarem! Kiedy byłem dzieckiem, miałem w tornistrze taki bałagan, że nigdy nic nie mogłem znaleźć.

Koledzy dokuczali mi, bo nie byłem w klasowej czołówce. Często nie rozumiałem poleceń nauczyciela, a wstydziłem się pytać, bo i tak zawsze wszystko robiłem wolniej niż inni. Miałem problemy z koncentracją i nie cierpiałem szkoły. Wydawało mi się, że nauczyciele się na mnie uwzięli, często mówili, że jestem leniwy i głupi.

Na podwórku szybko znalazłem się wśród najlepszych, byłem bardzo pomysłowy. Rodzice nie wiedzieli skąd się biorą moje problemy w szkole, zwłaszcza, że moje dwie starsze siostry były prymuskami. Kończąc szkołę miałem bardzo niską samoocenę i niezbyt optymistycznie patrzyłem w przyszłość.

Nie wiem co by się ze mną stało, gdyby mój przyjaciel nie powiedział mi o dysleksji. Bez problemów dostałem się na studia informatyczne, a teraz z powodzeniem prowadzę własną firmę.

To, że jestem dyslektykiem nie stanowi dziś już dla mnie problemu, ale gdyby moi rodzice i nauczyciele o tym wiedzieli, mogliby mi zaoszczędzić wielu cierpień w okresie szkolnym.

Marc

DYSLEKSJA

**NIE
PODDAWAJ
SIĘ!**

**JEST NA
TO SPOSÓB!**

CO TO JEST DYSLEKSJA?

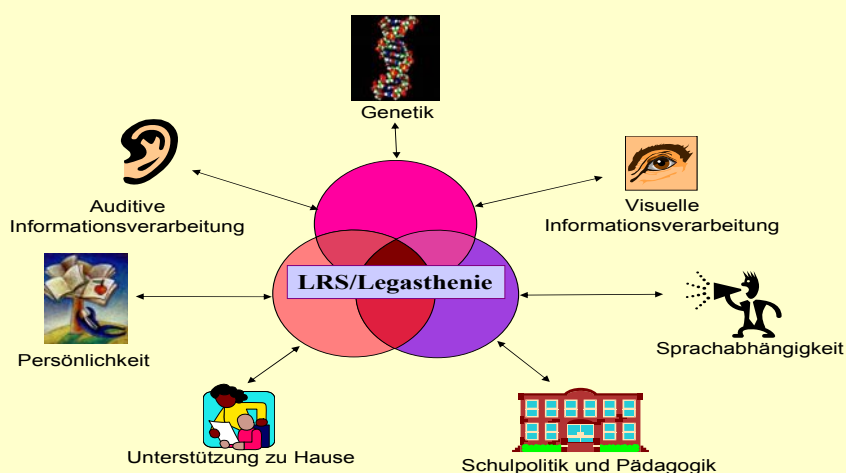
OPIS DYSLEKSJI

Dysleksja oznacza trudności z przetwarzaniem informacji, które objawiają się w postaci problemów z czytaniem, literowaniem i pisaniem. W większości przypadków trudności te można zauważyć w następujących obszarach:

- Rozpoznawanie i zapamiętywanie słów
- Wykonywanie poleceń
- Przestrzeganie kolejności liter w słowach, słów w zdaniach, zdań w tekście
- Rozpoznawanie i rozumienie tego, co się słyszy/lub czyta (przetwarzanie słuchowe i wzrokowe)
- Popękanie błędów ortograficznych i gramatycznych
- Organizacja
- Często towarzyszą im inne problemy (koordynacja, dyskalkulia, dysgrafia, nadaktywność, problemy wzrokowe, itp.)

Skutkami pochodnymi mogą być niska samoocena i niska motywacja. Problemy z czytaniem i ortografią dziecko może rekompensować kreatywnością w innych dziedzinach i/lub zdolnościami wizualnymi/technicznymi.

Różne czynniki, np. genetyczne, trudności z przetwarzaniem słuchowym i/lub wzrokowym, edukacja, itp., wpływają na siebie wzajemnie w różny sposób, jak to przedstawiono na poniższym rysunku. (Źródło: Reid 2005 Dyslexia and Inclusion, David Fulton Publishers, London)

CZYNNIKI WYWOŁUJĄCE

GENY

„Wielu członków rodziny od dawna cierpi na dysleksję!”

PRZETWARZANIE SŁUCHOWE

„Niektóre litery brzmią tak samo!”

PRZETWARZANIE WZROKOWE

„Czasami litery zlewają się w jedną!”

OSOBOWOŚĆ

np. „Klasowy wesołek”

SYSTEM JĘZYKOWY

„Czy mogę zapisać to, co słyszę?”

WSPARCIE RODZINY

„Dajcie mi spokój!”

SZKOŁA

„Odkryjcie mój talent!”

CO TO JEST DYSLEKSJA?

UWAGA NA OBJAWY!

PRZEDSZKOLE (od 3 do 5 roku życia)

- Trudności z zapamiętywaniem dźwięków, słów, liter
- Trudności z zapamiętywaniem kolejności liter w alfabecie, słów, poleceń, itp.
- Mylenie słów o podobnym brzmieniu
- Trudności z przepisywaniem i kolorowaniem
- Słaba pamięć
- Przypadki dysleksji w rodzinie
- Spowolniona reakcja na niektóre zadania (zabawy słowne/literowe)

SZKOŁA PODSTAWOWA (od 6 do 11 roku życia)

- Niechęć do chodzenia do szkoły
- Trudności z uczeniem się słów/liter/dźwięków
- Trudności z wykonywaniem poleceń
- Problemy z literowaniem i sylabizowaniem słów
- Słaba znajomość słów i dźwięków
- Trudności z czytaniem i/lub literowaniem
- Słaba organizacja
- Może wykazywać problemy behawioralne, frustrację

SZKOŁA ŚREDNIA (od 12 do 18 roku życia)

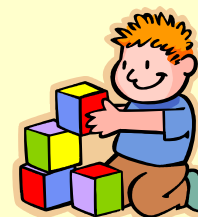
- Problemy z kolejnością dźwięków/liter przy czytaniu, i/lub pisaniu
- Spędzanie dużej ilości czasu nad zadaniami pisemnymi i domowymi
- Spóźnianie się z wykonywaniem zadań
- Problemy z zapamiętywaniem, organizacją
- Ciągła frustracja
- Szukanie sposobów unikania szkoły

SZKOŁA WYŻSZA (dalsza edukacja, praca)

- kompensata (w celu uniknięcia czytania/pisania)
- niska samoocena (w zależności od doświadczeń w szkole; wsparcie stowarzyszeń)
- problemy z organizacją (technika, nauczyciele)
- praca z małą ilością czytania i/lub pisania

EWOLUCJA OBJAWÓW

PRZEDSZKOLE

SZKOŁA PODSTAWOWA

SZKOŁA ŚREDNIA

PÓŹNIEJ

Bibliografia

Government of Ireland (2001). *Report of the Task Force on Dyslexia*. Dublin: Government Publications Sales Office.

Klicpera, Ch., Schabmann, A., & Gasteiger-Klicpera, B. (2003). *Legasthenie. Modelle, Diagnose, Theorie und Förderung*. München: Reinhardt UTB.

Reid, G. (2005). *Dyslexia and Inclusion*. London: David Fulton Publishers.

Reid, G. (2004). *Dyslexia: A Complete Guide for Parents*. Chichester: John Wiley & Sons.

Rosenkötter, H. (1997). *Neuropsychologische Behandlung der Legasthenie*. Weinheim: Psychologie Verlags Union.

Schulte-Körne, G. (Hrsg.). (2001). *Legasthenie: erkennen, verstehen, fördern. Beiträge zum 13. Fachkongress des Bundesverbandes Legasthenie 1999*. Bochum: Winkler Verlag.

Steltzer, S. (1998). *Wenn die Wörter tanzen. Legasthenie und Schule*. München: Ariston.

Wczesne wykrywanie i zapobieganie

Wczesne stwierdzenie u dziecka

zagrożenia problemami z czytaniem, pisaniem i ortografią

Trudności z nauką czytania, pisania i ortografii pojawiają się u dzieci na całym świecie i w każdym języku. W społeczeństwie, w którym obowiązuje zapis alfabetyczny dzieci mają podobne problemy, choć krajowe systemy edukacji i systemy rozwoju mowy mogą na nie różnie wpływać. W ciągu ostatnich dwudziestu lat naukowcy z różnych krajów odkryli, że można przewidzieć, czy dziecko będzie miało trudności z czytaniem i pisaniem obserwując pewne funkcje przed ukończeniem przez dziecko 5 lub 6 roku życia.

„Dzieci dotknięte dysleksją” mogą mieć problemy w następujących dziedzinach:

FUNKCJA	JAK TO SPRAWDZIĆ?
Świadomość fonologii	
• Rozpoznawanie rymów	„Które słowa się rymują: way – day – lie ?”
• Tworzenie rymów	„Znajdź rym do 'look'”
• Zapamiętywanie kolejności dźwięków i słów	„Wymień pory roku/dni tygodnia?”
• Rozpoznawanie dźwięków	„Czy cat – cut brzmią tak samo? Jeśli nie – na czym polega różnica? ”
• Rozpoznawanie miejsca dźwięków i sylab w słowach	„Jaka jest pierwsza głoska w słowie 'mother'?”
• Uczenie się jakie dźwięki odpowiadają literom	„Wypowiedz dźwięk, który odpowiada literze A”.
Funkcje wzrokowo-przestrzenne:	
• Rozpoznawanie liter	„Jaką literą oznacza się przystanek autobusowy?”
• Rozróżnianie podobnych do siebie liter	Czy te litery są takie same, czy inne: m-n, l-t, p-b-d-g?”
Funkcje ruchowe	
• Wysoki poziom	Czy dziecko potrafi szybko nawlekać koraliki?
• Koordynacja ruchowa	Czy potrafi złapać piłkę?
• Równowaga	Czy potrafi stać na jednej nodze?
Koordinacja wzrokowo-ruchowa	„Narysuj taką samą figurę, jak ta.”
Czas koncentracji	Czy dziecko potrafi się przez dłuższy czas skoncentrować na jednym zadaniu?

Wczesne stwierdzenie i zdiagnozowanie wszystkich tych funkcji, zwłaszcza zdolności językowych, może pomóc w rozpoznaniu u dzieci **ryzyka wystąpienia dysleksji**.

Wczesne wykrywanie

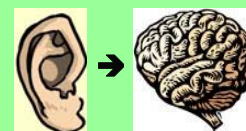
Świadomość fonologii

Funkcje wzrokowo-przestrzenne

Zdolności ruchowe

Czas koncentracji

Połączenie zdolności fonologicznych, wzrokowych i ruchowych

Metody badania

Na podstawie wiedzy na temat najważniejszych czynników wskazujących na ryzyko dysleksji opracowano **testy wykrywające**. Są to głównie **kwestionariusze** lub **testy świadomości fonologicznej**.

U **70-80%** wszystkich dzieci w wieku od 3 do 6 lat można przewidzieć brak problemów z czytaniem i pisaniem.

Niestety dzieci cierpiące na dysleksję nie są zwykle diagnozowane przed pójściem do szkoły, lecz pod koniec szkoły podstawowej lub nawet później. Należy to zrobić **DUŻO WCZEŚNIEJ!!!**

Zapobieganie dysleksji

W ostatnim dziesięcioleciu w zapobieganiu dysleksji uwzględnia się **dwa główne podejścia**:

- 1) Dzieci, u których stwierdzono ryzyko trudności z czytaniem, pisaniem, literowaniem skierowuje się na specjalne szkolenia.
- 2) Wszystkie dzieci w wieku od 3 do 6 lat uczestniczą w ogólnym programie służącym jako baza do nauki czytania, pisania i ortografii.

Doświadczenia w wielu krajach wskazują na wyższość **tej drugiej metody**. Jeżeli wszystkie dzieci w wieku od 3 do 6 lat biorą udział w programie wczesnej interwencji:

- Unika się dyskryminowania dzieci zagrożonych dysleksją
- Sześć miesięcy nauki gwarantuje dobre wyniki w szkole przez 2-3 lata.

Aby pogłębić naszą wiedzę na temat zapobiegania trudnościom z czytaniem, pisaniem i ortografią niezbędne są dalsze badania.

Najbardziej skutecznym sposobem na przygotowanie dziecka do nauki czytania, pisania i literowania jest stymulowanie **wszystkich funkcji**, które mają znaczenie dla nabycia tych umiejętności.

Testy wykrywające

- **Kwestionariusz**
- **Test świadomości fonologicznej**

Zapobieganie

Preferowana metoda:

Brak selekcji, wszystkie dzieci w wieku od 3 do 6 lat uczestniczą w programie polegającym na wczesnej interwencji.

Akwizycja języka i mowy

PERCEPCJA

- percepcja dotykowa - zmysł dotyku

- Dotykanie i chwytanie przedmiotów
- „wyczuwanie” dźwięków (np. „m” - „p”)

- percepcja słuchowa - słyszenie

- Skąd pochodzi dźwięk?
- Rozpoznawanie dźwięków
- Koncentrowanie się na jednym dźwięku wśród wielu innych
- Rozróżnianie różnorodnych dźwięków
- Kojarzenie dźwięków z obrazkami
- Zapisywanie usłyszanych dźwięków

Percepcja dźwięków i sylab jest najważniejsza w procesie nauki pisania i ortografii:

- Rozróżnianie dźwięków
mouse - house; see - say; bean - beam
- Rozpoznawanie konkretnego dźwięku
Czy w tych słowach jest „m”: “month”, “room”...
Jaki jest ostatni dźwięk w “sip”?
- Odróżnianie od siebie dźwięków:
 - Słowa, w których występują te same dźwięki
cool - cat - cast; find - mind - kind
 - Słowa, które się rymują
kind - mind - king
 - Które słowo nie pasuje
cat - cool - hood
 - Zastępowanie dźwięku innym
pin - pan; hot - hit

Poprawna percepcja słuchowa jest warunkiem koniecznym dla akwizycji języka!

Rozwój słownictwa

Wymowa

Percepcja i rozumienie mowy

Percepcja dźwięków

Akwizycja języka i mowy

- percepcja wzrokowa - widzenie

- Czym się różnią te kształty/obrazki?
- Czy możesz opisać ten przedmiot?
- Czym się różnią p - d - b; p - q; m - w?

Poprawna percepcja wzrokowa jest warunkiem koniecznym dla nabycia umiejętności czytania, pisania i literowania!

NARZĄD MOWY

Wargi, zęby, język, szczęki oraz podniebienie miękkie są niezbędne do poprawnej wymowy dźwięków. Ich specyficzne i szybkie ruchy odpowiadają za produkcję artykułowanych dźwięków.

W początkach nauki mowy naturalnej występuje „błędów wymowy”, takich jak pominięcia, zastąpienia, uproszczenia, itp.

Przykłady: fish → fis, cat → tat itp.

Ale jeżeli błędy te nadal występują po 4 roku życia, należy skontaktować się ze specjalistą.

ROZWÓJ RUCHOWY

Rozwój ruchowy również odgrywa ważną rolę w nauce czytania, pisania i literowania.

Przy pisaniu umiejętności ruchowe są potrzebne do wykonywania właściwych ruchów ręką.

Problemy ruchowe mogą też występować przy poruszaniu ustami w trakcie mówienia oraz w wyrazie twarzy i w gestach towarzyszących mówieniu.

Wyraźne
widzenie
Uczenie się
liter
Rozróżnianie
liter

Wymowa

Błędy wymowy

Poprawne
umiejętności
ruchowe

Ruchy ust,
gesty i wyraz
twarzy

SYTUACJA RODZINNA I KONTEKST SPOŁECZNY

Kto lub co ponosi winę za ten problem?

Nikt nie ponosi za niego winy!

. Dysleksję może powodować szereg czynników, a niekorzystna sytuacja rodzinna lub szkolna mogą jedynie pogorszyć problem.

Poszukiwanie winnego to naturalna reakcja, ale to w niczym nie pomoże.

. Należy jednak bezwzględnie wprowadzić obowiązek badania lekarskiego (wzrok i słuch).

Czy powinniśmy mieć wątpliwości co do inteligencji naszego dziecka?

Ludzie często chcą pomóc i dlatego mogą mówić, że Wasze dziecko nie spełnia wymogów danej szkoły. Prawda jest jednak taka, że zdolności dziecka nie zostały przecież nawet określone.

. Dysleksja nie ma nic wspólnego z brakiem inteligencji.

Wasze dziecko może być obdarzone talentami w innych dziedzinach niż czytanie, pisanie lub ortografia.

. Pomimo trudności, które trzeba pokonać należy uszanować i zaakceptować rozwój swojego dziecka jako autonomicznej jednostki.

Jak możemy sami pomóc dziecku?

. Należy mu delikatnie powiedzieć o możliwych trudnościach, ale tak żeby wiedziało, że w każdej chwili może liczyć na zrozumienie i wsparcie rodziców.

. Dom powinien być miejscem, gdzie dziecko czuje się bezpiecznie. Nie należy już w drzwiach witać dziecka pytaniem „Jak było w szkole”?

. Życie codzienne uprościć regularne wspólne czynności, pomoc w organizacji, wydawanie dokładnych poleceń udzielanie wyjaśnień.

. Drobne zadania i obowiązki, których wypełniania przez dziecko należy konsekwentnie wymagać, poprawiają jego samoocenę.

To niczyja wina

Uwierz w talent Twojego dziecka

Wsparcie w domu

SYTUACJA RODZINNA I KONTEKST SPOŁECZNY

. **Dziecko uczy się czytać poprzez czytanie!**

Możesz pomóc dziecku w nauce czytania budząc w nim zainteresowanie czytaniem. Dobrze jest czytać książki dziecku i razem z dzieckiem.

- . Bawcie się razem. Gry planszowe i interaktywne mogą pomóc w rozwijaniu umiejętności społecznych potrzebnych do rozwiązywania problemów, zamiany ról i podejmowania samodzielnych decyzji.

Do kogo zwrócić się o pomoc?

- . Istnieje wiele grup specjalistów i rodziców zajmujących się dysleksją (informacje w załączniku).
- . Ważne jest, aby rodzice posiadali odpowiednie informacje. (Książki, szkolenia i rozmowy ze specjalistami).

Czy „czekanie” to dobre rozwiązanie?

Rodzicom często doradza się „przeczekanie”. Ale „wszystko się samo ułoży...”, „wyrósnie z tego...” to złe rady. Z dysleksji się nie wyrasta!

- . Osoba dotknięta dysleksją uczy się radzić sobie ze swoim problemem i stosować wyuczone strategie kompensacyjne.
- . Im wcześniej przychodzi pomoc, tym bardziej jest skuteczna. Ciągłe porażki prowadzą do braku motywacji i/lub wypracowania innych strategii negatywnych (odmowa działania, itp.). Z czasem coraz trudniej poradzić sobie z takimi skutkami ubocznymi.

A jeżeli dziecko jest agresywne lub wycofane?

- . Ciągłe porażki i upokorzenia mogą doprowadzić do powstania u dziecka problemów behawioralnych. Mogą się nawet pojawić objawy psychosomatyczne.
- . Trzeba budować samoocenę dziecka nie kładąc przesadnego nacisku na osiągnięcia w szkole.
- . Jeżeli samoocena dziecka sięgnęła dna, należy szukać pomocy u nauczycieli lub pedagoga-psychologa.

Wsparcie w domu

Pomoc specjalistyczna

Nie czekać

Problemy behawioralne

SYTUACJA RODZINNA I KONTEKST SPOŁECZNY

Co robić, gdy wkracza rodzina lub znajomi?

- . Wyjaśnić problem bliskiej rodzinie i przyjaciołom.
- . Przyjąć pomoc w przypadku problemów w szkole.
- . Ale nie tolerować niepotrzebnej ingerencji!

Jak pohamować zazdrość rodzeństwa?

- . Ważne jest wyjaśnienie sytuacji dziecka z dysleksją jego rodzeństwu, aby wywołać ich współczucie i zrozumienie. Należy wspierać wzajemną pomoc wśród rodzeństwa.
- . Dziecko dotkniętego dysleksją nie można ciągle porównywać z rodzeństwem.
- . Rodzice muszą poświęcać dziecku dotkniętemu dysleksją wiele czasu więc ważne jest, aby inne dzieci na tym nie traciły.

Czy powinniśmy pomagać w odrabianiu lekcji?

- . Dziecko powinno mieć swoje miejsce pracy.
- . Należy wyrabiać w dziecku pozytywne nastawienie do pracy. Pomoc jest niezbędna, ale tylko taka, która prowadzi do samodzielnej pracy.
- . Należy zachęcać dziecko do niezależności, inaczej pomyśli, że bez pomocy sobie nie poradzi.
- . Polecenia i wyjaśnienie powinny być krótkie i zwięzłe. Dzieci z dysleksją mogą się skoncentrować tylko na krótki okres czasu. Dlatego należy planować krótkie przerwy.
- . Jeżeli robi się z dzieckiem dodatkowe ćwiczenia, należy trzymać się ustalonego wcześniej przedziału czasu.
- . Lepiej cofnąć się o jeden krok i dać dziecku poczucie spełnienia, niż pozostawać na wyższym poziomie bez osiągania sukcesów. Należy chwalić pozytywne podejście i determinację, nawet jeżeli dziecku nie uda się wykonać zadania.

Ingerencja z zewnątrz

Zazdrość rodzeństwa

Wspieranie samodzielności

Tworzenie warunków do sukcesu

WSPÓŁPRACA RODZICÓW I SZKOŁY

Czy moje dziecko jest wyjątkiem w klasie?

- Wielu rodziców ma wrażenie, że tylko ich dziecko ma taki problem, ponieważ nie znajdują innych dzieci z klasy.
- W każdej klasie jest zawsze kilkoro uczniów, którzy mają problemy z czytaniem, pisaniem i ortografią.

Jak rozmawiać z nauczycielem o problemach dziecka?

- Wyniki dziecka często wahają się od ekstremum do ekstremum, co jest niezrozumiałe dla nauczyciela, zwłaszcza że osiągnięcia często są na najwyższym poziomie („Jak chcesz, to potrafisz”).
- Ważne jest, by porozmawiać z nauczycielem o problemie i poprosić o pomoc.
- Trzeba wykazać wolę niesienia pomocy dziecku we współpracy z nauczycielem i nie dawać nauczycielowi odczuć, że presja spoczywa głównie na nim.
- Można poprosić nauczyciela, aby egzaminował dziecko ustnie, a nie pisemnie.

Co zrobić, jeżeli nauczyciel nie traktuje problemu poważnie?

- Rodzice mogą się zwrócić do dyrektora szkoły, lokalnych kuratoriów oraz grup wsparcia dla rodziców.
- Rodzice mogą wspólnie tworzyć grupy wsparcia i poprzez nie aktywnie działać.

Często wymieniane problemy w zakresie współpracy między rodzicami a szkołą:

- Dziecko jest upokarzane przez nauczyciela
- Niektórzy nauczyciele nie są przygotowani do pracy z dziećmi dotkniętymi dysleksją
- I nni uczniowie dokuczają dziecku
- W początkowych klasach szkoły podstawowej dziecka nikt nie przyznał, że ten problem istnieje

Wykluczenie?

Kontakt z nauczycielem

Co mogą rodzice

Współpraca rodziców ze szkołą

WSPÓŁPRACA RODZICÓW I SZKOŁY

- Postawa nauczyciela wobec dziecka i rodziców
- Niezadowolenie rodziców w związku ze sposobem, w jaki dziecko było przygotowane do klasówek/egzaminów

Co robić w takich przypadkach?

- **Nie czuć się winnym.** Nie obwiniaj siebie ani innych. Pamiętaj natomiast, że każdy człowiek jest wyjątkowy – Twoje dziecko też.
- **Nie zapominaj, że to Ty jesteś ekspertem, jeśli chodzi o Twoje dziecko.** Przyjmij dobre rady od innych specjalistów (nauczyciel, psycholog, itp.), ale dostosowuj je do prawdziwych potrzeb Twojego dziecka.
- **Aktywnie rozwijaj współpracę partnerską ze szkołą Twojego dziecka.** Pamiętaj, że szkoła nie zawsze musi zdawać sobie sprawę ze znaczenia współpracy i partnerstwa z rodzicami.
- **Broń swojego dziecka!** Jeżeli sam nie będziesz bronić praw swego dziecka, nie oczekuj, że zrobi to ktoś inny.
- **Wzmacniaj samoocenę i motywację dziecka.** Zawsze jest coś, za co możesz je cenić. Spróbuj znaleźć to coś i wykorzystaj to, by motywować Twoje dziecko.
- **Miej wysokie wymagania, ale bądź realistą.** Wymagania są koniecznym warunkiem dla osiągnięcia sukcesu w każdej dziedzinie, ale zawsze muszą być realistyczne.
- **Wyznaczaj sensowne cele.** Jako specjalista do spraw swojego dziecka, który zna jego potrzeby, jesteś w stanie wyznaczyć dla niego realistyczne cele.
- **Nie wyręczaj dziecka w tym, co może ono zrobić samo dla siebie.** Nie bądź nadopiekuńczy. Twoje dziecko jest równie zdolne, jak inne dzieci, potrzebuje tylko trochę więcej czasu, tolerancji i zrozumienia.

Wziąć pod uwagę indywidualne potrzeby

Partnerska współpraca ze szkołą

Poprawa samooceny

Wyznaczanie realistycznych celów

WSPÓŁPRACA RODZICÓW I SZKOŁY

Uwzględnij sposób uczenia się Twojego dziecka. Po dokonaniu oceny możliwości Twojego dziecka, pomóż mu uczyć się w najbardziej odpowiedni dla niego sposób.

Myśl długoterminowo i bądź cierpliwy. Być może Twoje dziecko potrzebuje dużo więcej czasu niż inne dzieci, aby nauczyć się czytać i pisać bez błędów. Nie oznacza to jednak, że nie ma perspektyw. Myśl pozytywnie!

Uwzględnij sposób uczenia się

Przyszłość

Motywacja i poczucie własnej wartości: pozytywne strategie

Jeżeli dziecko dotknięte dysleksją ciągle doznaje porażek, ma niskie poczucie własnej wartości i czuje się bezradne. Rodzice często nie wiedzą, do kogo zwrócić się o pomoc i przeżywają frustracje.

Przedstawiona wyżej sytuacja ma daleko idący wpływ na zachowanie dziecka i jego postępy w nauce. Doświadczanie wielokrotnych porażek oraz sprzeczne oczekiwania źle wpływają na wyniki w nauce i mogą prowadzić do kolejnych porażek.

Rozwiązanie leży na dwóch płaszczyznach, nad którymi należy równocześnie pracować: motywowanie dziecka i rozwijanie u niego poczucia własnej wartości.

- Motywy to powody, dla których ktoś coś robi lub zachowuje się w określony sposób.
- Ukierunkowują one daną osobę na określony cel.
- Mogą stanowić siłę napędową do nauki, dlatego uważane są za pomocne w procesie uczenia się.
- Mogą obudzić w dziecku zainteresowanie jakimś przedmiotem, pomóc w znajdowaniu konkretnych rozwiązań oraz uruchomić wewnętrzną potrzebę nauki.
- Motywacja decyduje o tym, czy dana osoba odnosi sukcesy w nauce.

Bezradność

Zakłęty krąg

Rozwiązanie

Motywacja

Motywacja i poczucie własnej wartości

. Uczenie się, jeżeli towarzyszy mu motywacja, odgrywa pozytywną rolę w kształtowaniu charakteru dziecka.
. Na motywację często wpływa komunikacja między rodzicami, nauczycielami oraz dzieckiem. Motywacja zwykle działa w obie strony.

Dziecko można motywować mówiąc, na przykład:
„Wiem, że potrafisz. Udowodnij mi, że potrafisz!”
„Nie mogę się doczekać, kiedy zobaczę Twoją pracę. Wiem, że będzie dobra!”

„... przedstawi następny przykład. Zrobił świetną pracę.”
Wtedy dziecko ma dobre chęci, ponieważ uczestniczy w pracach grupy i czuje, że może mu się udać. Nauczyciele i rodzice mogą również stwarzać okazje zwiększające chęć do nauki u dziecka. Na przykład:

- proponować ciekawe zajęcia
- stwarzać okazję do odnoszenia sukcesów, nagradzać
- zapewnić dziecku możliwość bezpiecznego popełniania błędów, co zapewnia postępy.

Należy włączyć dziecko w ten proces i uświadamiać mu jego własną odpowiedzialność za proces uczenia się, zachęcać do pytania „Dlaczego?”, itp.

- Dlaczego trzeba ćwiczyć?
- Dlaczego należy być aktywnym na lekcji?
- Dlaczego warto zadawać właściwe pytania?
- Czy ważne jest, żeby moje miejsce do nauki było uporządkowane?

Wraz z dzieckiem można znaleźć odpowiedzi na te pytania i pomóc mu znaleźć właściwe powody do działania.

- Kiedy jest porządek, mam więcej czasu więc....
- Popełnianie błędów to nic strasznego, ale chciałbym ich robić mniej
- Jeżeli zadaję pytania to znaczy, że jestem aktywny na lekcji.

Właściwa motywacja sprawia, że proces uczenia się jednostki może być pełniejszy, bardziej aktywny i bardziej intensywny. Motywacja jest niezbędna do tego, by proces nauki okazał się udany.

Motywowanie poprzez zachętę

Stwarzanie okazji

Pytanie „dlaczego”?

Motywy

Poczucie własnej wartości:

Jaką rolę odgrywa samoocena w nauce i w zachowaniu dziecka? Składa się z dwóch elementów:

Samo: dotyczy indywidualności danej osoby – jej „ja”

Ocena: dotyczy postrzegania własnej osoby realistycznie i z szacunkiem

Samoocena człowieka to sposób, w jaki każdy z nas widzi samego siebie. Każdy z nas ma swoje ideały i cele, oraz jakąś wizję tego, w jaki sposób chce je osiągnąć. Należy zatem zaakceptować to, że:

- . dziecko ma swoje pragnienia i marzenia
- . rodzice i nauczyciele powinni nauczyć je realizmu
- . trudności mogą być również zachętą do nauki, ale jeżeli da się zagwarantować powodzenie procesu uczenia się
- . samoocena dziecka ucierpi, jeżeli ciągle będzie musiało stawiać czoła trudnościom
- . dziecko bywa często świadome, że jego osiągnięcia są niskie w porównaniu z osiągnięciami innych dzieci i czuje, że nie ma wyjścia z tej sytuacji. Myśli, że do niczego się nie nadaje

Dzieci i ich rodzice często żyją w dużym stresie, a tego rodzaju stres może szybko wywołać negatywne skutki dla nauki i zachowania, na przykład:

- . problemy wydają się nie do pokonania
- . dziecko nie rozumie poleceń
- . dziecko ciągle porównuje się z innymi, którym idzie lepiej
- . dziecko popełnia błędy, które wywołują śmiech innych
- . dziecko ciągle słyszy, że powinno więcej pracować

Możliwe reakcje dziecka:

- . wycofuje się – staje się bierne
- . protestuje, staje się agresywny albo wchodzi w rolę klasowego błązna
- . nie chce już chodzić do szkoły

Jeżeli rodzice i nauczyciele na czas odkryją ten proces, te czynniki podwyższonego stresu można wyeliminować lub ograniczyć.

**Poczucie
własnej
wartości**

**Pojęcie
samooceny**

Stres

**Reakcje
dziecka**

Motywacja i poczucie własnej wartości

Jeżeli czynniki powodujące stres staną się chroniczne, sytuacja się pogarsza, ponieważ ma to wpływ nie tylko na naukę, lecz również na ogólny rozwój umysłowy dziecka. Codzienny stres, z którym dziecko ma do czynienia w szkole i w domu wkrótce odbija się negatywnie na jego procesach myślowych (np. koncentracji, pamięci, rozwiązywaniu problemów). Poniżej podajemy 5 sposobów na złagodzenie trwałego stresu i budowanie u dziecka poczucia własnej wartości.

Poprawa samooceny - 5 etapów:

1. Komunikacja

Jeżeli ma miejsce typowa sytuacja stresowa, porozmawiajcie o niej z dzieckiem. Krok po kroku zaplanujcie wyjście z tej sytuacji. Dziecko uczy się wówczas stawić jej czoła.

2. Ćwiczenie

Przećwiczcie sytuację stresową na przykładach:

- . skoncentruj się na zadaniu do wykonania!
- . nie poddawaj się w sytuacji stresowej.

3. Zapewnij poczucie bezpieczeństwa i daj nadzieję

Zapewnij dziecku poczucie bezpieczeństwa i tchnij w nie nadzieję, pozwalając mu popełniać błędy i nie osądzając go na ich podstawie. Należy jednak zachęcać dziecko do pracy nad popełnianymi błędami, żeby mogło się na nich uczyć.

4. Pochwała

Regularnie chwal dziecko, ponieważ pochwała ma zawsze pozytywny wpływ na samoocenę. Mów szczerze o błędach i razem nad nimi pracujcie.

5. Cierpliwość

Nauczyciele i rodzice, bez względu na to, co się dzieje, muszą wykazać się cierpliwością. Dziecko powinno czuć, że w pokonywaniu trudności towarzyszy mu kochający przewodnik.

**KLUCZEM DO SUKCESU JEST POZYTYWNA RELACJA
POMIĘDZY DZIECKIEM, RODZICAMI A
NAUCZYCIELAMI.**

Skutki stresu

5 etapów
Rozmowa

Ćwiczenie

Nadzieja

Pochwała

Cierpliwość

Strategie i style uczenia się

Style uczenia się to różne sposoby uczenia się przez różne osoby.

Ważne, aby dzieci z dysleksją otrzymały wsparcie, które pomoże im w nauce skutecznych strategii uczenia się.

Na naukę u dziecka mają wpływ następujące czynniki:

- **Indywidualne preferencje dotyczące uczenia się:** czy dziecko woli się uczyć wzrokowo, słuchowo czy poprzez ruch?
- **Typ osobowości:** czy dziecko podejmuje ryzyko, czy też jest ostrożne i spokojne?
- **Czynniki społeczne:** czy woli pracować samodzielnie, czy we współpracy z grupą?
- **Przetwarzanie kognitywne:** która z dziedzin jest mocną stroną dziecka: zapamiętywanie, rozumienie, przetwarzanie informacji?
- **Ruch:** czy dziecko woli się uczyć aktywnie, metodą prób i błędów, czy bardziej pasywnie, patrząc i naśladowując?
- **Inne czynniki:** środowisko szkolne, środowisko nauki i atmosfera w klasie, styl nauczania, nadzieje pokładane w dziecku oraz warunki do nauki w domu.

Jak wyrobić w dziecku umiejętność uczenia się?

Stwierdzić, jakie są jego preferencje w odniesieniu do nauki:

- Wzrokowo: wideo, filmy, itp.
- Słuchowo: poprzez słuchanie
- Ruchowo: uczenie się poprzez „wykonywanie”

Ważne jest również stwierdzenie, jakie są preferencje dziecka w odniesieniu do otoczenia, np.:

- Światło
- Wystrój wnętrza
- Dźwięki/muzyka
- Praca samodzielna czy w grupie

Uczenie jak się uczyć

Ważne czynniki indywidualne

Jak się uczyć

10 wskazówek dla dzieci, rodziców i nauczycieli, które pomogą zwiększyć skuteczność nauki:

1. Zapewnić odpowiednią przestrzeń do pracy, regularny rytm nauki oraz dostępność materiałów do nauki
2. Zacząć od czegoś łatwego
3. Zapewnić właściwe proporcje między zajęciami pisemnymi oraz ustnymi i używać ich naprzemiennie
4. Nie uczyć się kolejno po sobie dwóch podobnych rzeczy
5. Nauczyć się „wyłączać”, „przełączać” i robić przerwy.
6. Pomoce do nauki powinny być sformułowane w sposób przejrzysty i uporządkowany
7. Przy nauce wykorzystywać wszystkie zmysły: słuch – wzrok – dotyk
8. 8. Używać różnych mediów (PC, MP3, kasety, DVD/video) dla wspierania procesu uczenia się
9. Być aktywnym uczniem w szkole i w domu, czyli słuchać myśleć, zadawać pytania
10. 10. Wykorzystywać motywację do bezstresowego i udanego procesu uczenia się. Wierzyć w siebie!

Strategie uczenia się

Są to strategie wspierające proces uczenia się. Ukazują w jaki sposób można sobie radzić z pewnymi problemami. Stosowanie strategii jest bardziej skuteczne, jeżeli uwzględnimy indywidualny styl nauki każdego dziecka.

Strategii uczenia się należy się uczyć krok po kroku:

- Używając przykładów
- Demonstrując
- Ćwicząc w sytuacjach rzeczywistych

Dziecko nie tylko musi przyswoić i przećwiczyć te strategie, aby wypracowało w sobie nawyk ich stosowania, lecz również rzeczywiście wykorzystywać je w praktyce.

Wskazówki dotyczące uczenia się

Warunki

Strategie uczenia się

Jak powinno się wykonywać zadanie?

Dziecko powinno wiedzieć, jaki cel ma osiągnąć podczas nauki. Powinno znaleźć sposób rozwiązania i rozwiązać zadanie:

- Co dokładnie mam zrobić?
- Jak mam to zrobić (plan)?
- Jak mogę sprawdzić, jakie zrobiłem(-am) postępy i czy zrealizowałem (-am) cel?

Dziecko potrzebuje zawsze określonego **celu**, który ma zostać osiągnięty oraz określonego **sposobu podejścia do zadania i jego wykonania**, który będzie mogło wykorzystać w innych dziedzinach nauki w szkole i w domu.

Poniższe strategie uczenia się są charakterystyczne dla uczenia się w języku ojczystym dziecka:

**STRATEGIE UCZENIA SIĘ
SĄ UPORZĄDKOWANE WEDŁUG**

Rozwiązywanie problemów Pisania/Ortografii Czytania Sprawdzania

1. Strategia: Rozumienie i rozwiązywanie problemów (zwłaszcza zadania pisemne)

- Przeczytaj tekst – czy go rozumiesz?
- Znajdź sposób rozwiązania zadania
- Miej pod ręką materiały do pracy
- Rozwiąż problem i zapisz odpowiedź
- Porównaj pytanie i odpowiedź
- Sprawdź czy rozwiązanie jest poprawne i czy niczego nie brakuje

**Strategie
uczenia się**

**3 fazy procesu
uczenia się**

**Strategie
uczenia się w
języku
ojczystym**

**Strategia
rozwiązywania
problemów**

2. Strategia: Pisanie/ortografia

- Mów cicho kiedy piszesz/literujesz
- Wymów – przeliteruj – podziel na sylaby
- Powtarzaj tzw. „krótkie słowa”: the, with, and
- Naucz się zasad wymowy – powtarzaj – używaj
- Mów o pisaniu (wypowiedz zasady)
- Nie zapominaj o różnych częściach słowa (jednogłoski, dwugłoski? itp.)
- Pracuj z listą słów
- Sprawdzaj i poprawiaj
- Staraj się ładnie pisać

3. Strategia: Czytanie

- Ćwicz, aby osiągnąć pewność co do związków dźwięku z literą
- Ćwicz, aby lepiej rozpoznawać dźwięki – litery – sylaby – słowa
- Czytaj litery – sylaby – słowa – teksty
- Ćwicz czytanie głośno oraz czytanie po cichu

4. Strategia: Sprawdzaj i poprawiaj

- Sam jestem w stanie stwierdzić, gdzie popełniłem błąd
- Sprawdzaj słowa – zdania – teksty
- Sprawdzaj porównując z regułami ortografii
- Uważne sprawdzanie: czytaj to, co jest rzeczywiście napisane
- Sprawdź zawartość: porównaj zadanie i jego wynik
- Sprawdź pod kątem indywidualnych problemów z ortografią
- Sprawdź czy poprawiona wersja jest czysta i jasna

**Strategia
pisanie/ortogra
fii**

**Strategia
czytania**

**Strategia
sprawdzania i
poprawiania**

Strategie i style uczenia się

Motywacja jest kluczem do udanego rozwoju dziecka, prowadzi do jego aktywnego udziału w procesie nauki i jest sposobem osiągnięcia sukcesu w nauce u każdego dziecka. Wiele dzieci dotkniętych dysleksją przejawia w procesie nauki zwiększoną wrażliwość, zwłaszcza kiedy muszą sobie radzić z negatywnymi wynikami. Dzieci te potrzebują zrozumienia, pozytywnych informacji zwrotnych oraz pochwał.

Dziecku nie wystarczy informacja, że mu się udało, samo musi czuć, że mu się udało.

Z pomocą i przy wsparciu ze strony nauczycieli i rodziców, dziecko powinno być w stanie w pełni rozwinąć drzemiące w nim możliwości.

(AG Lernmethodik, Studienhaus St. Blasien, Beltz – Verlag, Weinheim/Basel, 1987.

Betz, D./Breuninger, H.: Teufelskreis Lernstörungen. Weinheim, 2. Auflage, 1987.

Otto, Chr.: Den Fehlerteufel besiegen. Eine methodische Handreichung. Waldviertler LM- Verlag, Zwettl/ Österreich. 2004.

Reid, G.: Learning Styles and Inclusion. PCP – Paul Chapman Publishing, London 2005.)

Motywacja

**Czynniki
emocjonalne**

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - UWAGI OGÓLNE

WPROWADZENIE

Ciągle się słyszy o cudownych metodach, które pozwolą dziecku nauczyć się czytać i pisać szybko i bez większych problemów. Nie należy poważnie traktować takich zapewnień. Eksperci zgadzają się co do tego, że nauka czytania i pisania wymaga dużego wysiłku. Najważniejsze, żeby zdawać sobie sprawę z tego, jak wielkie znaczenie ma w tym procesie cierpliwość. Uczniowie, rodzice i nauczyciele powinni zdawać sobie sprawę z tego, że postępy osiąga się małymi krokami, a jeżeli widać, że dziecko ma wyraźny problem z czytaniem i pisaniem, wiadomo, że przed nami wiele lat intensywnej pracy.

CO MOŻNA ZROBIĆ W DOMU?

Dzieci mające kłopoty z nauką, które doznawały już porażek, z reguły nie mają motywacji do nauki. Wynikiem tego są często codzienne problemy z odrabianiem lekcji, nie mówiąc już o dodatkowych ćwiczeniach z czytaniem i pisaniem, co sprawia, że problemy zaczynają narastać.

Co mogą rodzice aby z codziennego stresu zrobić dobrze zorganizowany program?

- Dziecko powinno mieć spokojne miejsce, w którym będzie się mogło skoncentrować na pracy i gdzie nie będą mu przeszkadzać rodzeństwo lub koledzy
- Dobrze jest zrobić plan na cały tydzień. Wybierzcie, którą część dnia przeznaczycie na naukę
- W zależności od wieku i szkoły dziecka, starajcie się zaplanować najwyżej 10 – 20 minut dodatkowych ćwiczeń dziennie i dzielić je na kilka części
- Jeżeli dziecko ma problemy z czytaniem, dużo ćwiczcie. Czytanie jest bardzo ważne, ponieważ jest podstawą do nauki innych przedmiotów
- Razem z dzieckiem wybierzcie najlepszy moment na codzienną naukę. Ważne, aby dziecko uczestniczyło w wyborze tego idealnego momentu

Metody

Cierpliwość

Motywacja do nauki

Organizacja

Spokojny kąt

Tygodniowy plan

Najlepszy czas na naukę

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - CZYTANIE

JAK POMÓC DZIECKU W NAUCE CZYTANIA?

Dla dziecka z dysleksją droga do czerpania przyjemności z czytania jest z reguły wyboista. Można pomóc dziecku regularnie robiąc z nim odpowiednie ćwiczenia w domu.

Podstawowe ćwiczenia

W początkach nauki czytania, pisania i literowania, należy robić ćwiczenia w 4 dziedzinach, co prowadzi do rozwinięcia tzw. świadomości fonetycznej (fonemicznej, fonologicznej):

- Dzielenie wypowiedzianych słów na poszczególne głoski (segmentacja dźwięków)
- Kojarzenie dźwięków z literami (zapis graficzny a wymowa)
- Łączenie dźwięków odpowiadających literom (synteza)
- Dzielenie słów na sylaby (segmentacja sylab)

Dzielenie wypowiedzianych słów na poszczególne głoski

Wiele dzieci, zanim nauczy się czytać, nie wie, że słowa składają się z osobnych głosek. Nie wiedzą, na przykład, że słowo „kot” składa się z trzech dźwięków „k”, „o” i „t”.

Dzielenia słów na głoski można się nauczyć wykonując następujące ćwiczenia:

Zapytaj:

- Od jakiej głoski zaczyna się słowo: „dog” lub „hen”?
- Co się rymuje z „dig”? „Pig” czy „bag”?
- Z jakich głosek składa się słowo „red” lub „mat”?
- W jakim słowie są głoski r-e-d, lub m-a-t?

Na początku nauki czytania nie należy używać nazwy litery, lecz odpowiadającego jej dźwięku.

Ćwiczenie

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - CZYTANIE

Ćwiczenia na kojarzenie liter z głoskami

Zapisz na małych kartkach litery, których ma się nauczyć dziecko. Zaczynaj od trzech kartek. Ułóż kartki w dowolnej kolejności i wymów każdą z liter.

Kiedy dziecko zapamięta już te trzy litery, dodaj do nich czwartą. Ćwiczcie tak długo, jak trzeba, dopóki dziecko nie nauczy się tych czterech liter. Potem dodaj do nich kolejną, itd.

Ćwiczenie mające na celu nauczenie dziecka zapisywania liter: nie pokazuj litery, tylko wymów dźwięk odpowiadający literze napisanej na kartce i poleć dziecku, aby napisał tę literę.

Łączenie głosek odpowiadających literom

Łącząc poszczególne litery i głoski tworzymy słowa (np. Słowo „kot” zbudowane jest z liter „k”, „o” i „t”).

Umiejętności tej wymaga przede wszystkim czytanie nieznanymi słowami. Dobrą metodą nauki są ćwiczenia z kartką. Z rogu kwadratowej kartki wytnij prostokąt. Zakryj słowo kartką, tak żeby było widać tylko jego pierwszą literę i wymów tę literę. Stopniowo przesuwaj kartkę w prawo i wymawiaj kolejne głoski zapisanego słowa. Na końcu odkryj słowo i powoli je wypowiedz. Potem wymów je jeszcze raz w normalnym tempie. Należy też zapytać dziecko, czy rozumie to słowo.

Dzielenie słów na sylaby

Dzielenie słów na sylaby pomaga w czytaniu (i pisaniu).

Dziecko rozpoznaje sylaby szybciej niż słowa.

Pokaż dziecku słowa podzielone na sylaby, np. na kartkach albo na ekranie komputera. Zapisz zdania lub krótkie teksty sylabami i narysuj linie łączące sylaby. W słownikach sylaby są od siebie oddzielone myślnikiem lub znakiem „/”.

Czytanie liter

Zapisywanie liter

Łączenie dźwięków

Sylaby

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - CZYTANIE

Dodatkowe ćwiczenia w czytaniu

Aby zwiększyć tempo czytania, dziecko powinno umieć szybko rozpoznawać powtarzające się słowa. Zrób listę często używanych słów, żeby poprzez ciągłe powtarzanie dziecko mogło się z nimi zapoznać. Na początku lista może zawierać sylaby, słowa podobnie brzmiące (np. „cat, mat, rat”), słowa, które mają coś wspólnego (np. **words beginning with “sh”** – *słowa zaczynające się od „sh” – przyp. tłum.*). Kontroluj czas i zwróć uwagę na to, gdzie dziecko popełnia błędy. Chwal dziecko za wszystkie poprawnie przeczytane słowa! Każde takie osiągnięcie zwiększa jego motywację. Czytając tekst z dzieckiem warto podkreślić w nim „trudne słowa” (nieznane lub długie) kolorowym długopisem lub ołówkiem. Potem, używając kartki do czytania, zapoznaj dziecko z tymi słowami zanim zaczniecie czytać tekst.

Wskazówki dotyczące tekstów

Jeżeli dziecko popełni błąd w czytaniu, nie należy reagować zdenerwowaniem, zniecierpliwieniem, ani go za to karać. Dziecko powinno wiedzieć, że pomyłki w czytaniu po prostu się zdarzają. Zamiast używać słowa „błąd”, nazwij to raczej „przeoczeniem”. Naucz dziecko zauważać, kiedy popełnia błędy i samemu je korygować. Kiedy dziecko popełni błąd, powiedz, na przykład, „uwaga” i wskaż źle przeczytane słowo. Dziecko powinno je przeczytać jeszcze raz. Pomóż dziecku dzieląc słowo na sylaby lub wskazując trudne litery. Jeżeli mimo to dziecko nie potrafi go przeczytać, przeczytaj je poprawnie. Ważne jest, aby dziecko czuło się akceptowane i nie odczuwało presji. Dlatego czasem lepiej nie wychwytywać każdego źle przeczytanego słowa!

Należy kłaść nacisk na sukces i radość z dokonań dziecka. Chodzi przecież o to, żeby czytanie stało się dla niego przyjemnością!

Szybkie rozpoznawanie słów

Lista słów

Czytanie tekstów:
Najpierw ćwiczymy trudne słowa

Błędy w czytaniu

Nie wywieraj presji

Radość czytania

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - CZYTANIE

Wybór tekstu

Dziecko będzie czytać chętniej, jeżeli pozwolisz mu wybrać książkę. Ważne, by temat był dla niego interesujący i żeby podobały mu się obrazki, itp.

Wiele wydawnictw oferuje serie książeczek, w których czcionka jest duża, zdania krótsze, a obrazki pomagają w rozumieniu tekstu.

Do ćwiczeń szczególnie nadają się teksty, w których każde zdanie jest zapisane w jednej linijce.

Kiedy dziecko już potrafi robić określone ćwiczenia lub przeczytało tekst albo książkę, zawsze należy to zapisać w specjalnym dzienniku ćwiczeń. Wtedy łatwiej zdać sobie sprawę z dotychczasowych osiągnięć dziecka.

Wybierając książkę uwzględniaj zainteresowania dziecka

Dziennik ćwiczeń

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - ORTOGRAFIA

JAK MOŻNA POMÓC DZIECKU W NAUCE?

Dla dzieci dotkniętych dysleksją pisanie może być bardzo stresujące i trudne. Dlatego czas poświęcony ćwiczeniom należy ograniczyć do niezbędnego minimum. W związku z tym, opisane poniżej ćwiczenia wymagają zaledwie kilku minut i dlatego szczególnie nadają się dla dzieci, które mają dysleksję.

Nauka pisania słów

Wielu rodziców uważa, że dobrą metodą jest przepisywanie tekstów przez dziecko, ale nie jest to prawda.

Przepisywanie słów nie daje tak dobrych wyników, jak dyktando. Najczęściej używaną metodą jest dyktowanie, a potem zalecanie uczniom jedno- lub wielokrotnego przepisania słów, w których popełnili błędy. Ta metoda ćwiczeń ma dwie wady:

- Nawet dzieci słabe w pisaniu potrafią poprawnie napisać większość słów w tekście. Tych słów nie trzeba ciągle przepisywać. Wymaga to bowiem czasu i wysiłku, które można dużo lepiej spożytkować.
- Błędnie zapisane słowa trzeba ćwiczyć systematycznie na przestrzeni kilku dni. Przepisanie ich raz lub kilka razy tego samego dnia nie daje oczekiwanych wyników.

Z badań wynika, że 20% wszystkich błędów w pisaniu dotyczy 100 najczęściej używanych słów (np. „with, that, there”). Kolejne 10% błędów dotyczy 200 najczęściej używanych słów. Ćwiczenie tych słów może być bardzo przydatne, ponieważ istnieje szczególnie duże prawdopodobieństwo, że pojawią się one w kolejnym dyktandzie lub w pracy pisemnej.

Listy takich słów są dostępne w internecie.

Jak długo
ćwiczyć

Dyktowanie

Wady metody

Najczęściej
używane słowa

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - ORTOGRAFIA

W zależności od wieku dziecka, podczas jednej sesji można przećwiczyć od 5 do 15 słów. Jest na to wiele sposobów. Do użytku w domu zaleca się tzw. indeks słów. Każde słowo zapisuje się na osobnej kartce. Karty tasuje się, a następnie kolejno dyktuje zapisane na nich słowa. Aby dziecko mogło łatwiej zapamiętać znaczenie słów, układa się zdanie z każdym z nich. Dziecko zapisuje tylko słowo, którego ma się nauczyć.

Przykład

Czytamy:

The apple fell from the tree. - fell

Dziecko zapisuje:

fell

Po zapisaniu słowa, dziecko sprawdza z kartką, czy właściwie je zapisało. Jeżeli tak, na kartce stawia się znak plus. Jeżeli nie, na kartce stawia się znak minus, a dziecko musi ponownie napisać słowo. Jeżeli dziecko kilka razy z rzędu poprawnie napisze słowo (na przestrzeni kilku dni), kartkę należy odłożyć i zastąpić ją inną.

Można by pomyśleć, że od tej pory dziecko nie będzie miało problemów z pisownią wszystkich słów zapisanych na odłożonych kartkach, ale niestety nie zawsze tak jest. Wskaźnik sukcesu waha się od 60 do 80%. Jeżeli jedno z takich słów zostanie źle zapisane w dyktandzie lub pracy domowej, po raz kolejny wprowadza się je do opisanego ćwiczenia.

Po przerobieniu listy 300 słów należy wybrać inne słowa, w których dziecko zrobiło błędy w dyktandzie lub pracy domowej.

Przy wyborze słów należy uwzględnić następujące kryteria:

1. Dziecko źle zapisało dane słowo.
2. Słowo to często pojawia się w tekstach (zgodnie z subiektywną opinią rodzica).

Indeks słów

Wskaźnik sukcesu

Inne słowa

JAK ĆWICZYĆ W DOMU - ORTOGRAFIA

Zasady pisowni

Książki często podają zasady pisowni, które nie są przydatne z punktu widzenia dziecka, ponieważ występuje od nich zbyt wiele wyjątków lub opierają się na wiedzy, której dziecko jeszcze nie ma.

Jednak niektóre zasady mogą być przydatne.

Na przykład:

i before e (piece) except after c (receive)

When you add "all" to the beginning of a word, use one "l"

all + together = altogether

When you add "full" to the end of a word, use one "l"

help + full = helpful

PROGRAMY KOMPUTEROWE

Na rynku dostępnych jest wiele programów do nauki czytania i pisania. Zaleca się wykorzystywanie komputera do ćwiczeń z dzieckiem, ponieważ zwiększa to jego motywację. Należy jednak z dużą starannością wybierać programy, ponieważ jakość wielu z nich pozostawia wiele do życzenia.

Programy do nauki czytania i pisania należy oceniać na podstawie kryteriów przedstawionych poniżej:

. W wielu programach ćwiczenia służą do zabawy, ale nie zmuszają dziecka do zapisywania słów lub zdań. Takich ćwiczeń powinno być niewiele, ponieważ nie pomagają one zbyt wiele w nauce ortografii.

. Słowa występujące w ćwiczeniach powinny być słowami wybranymi ze względu na ich częste występowanie w dyktandach lub wypracowaniach.

Ćwiczenia przy pomocy komputera sprawiają dziecku większą przyjemność, jeżeli uczestniczą w nich rodzice, rodzeństwo lub koledzy.

Zasady
pisowni

Programy
komputerowe

PRACA Z KOMPUTEREM

Często zadawane pytania

Czy praca z komputerem jest zalecana jako metoda nauki dla dzieci dotkniętych dysleksją?

Praca z komputerem jest zdecydowanie zalecana, ponieważ:

- motywuje
- często szybko przynosi dobre wyniki
- może pozytywnie wpłynąć na samoocenę ucznia
- zmniejsza niepokój (komputer jest neutralny.)
- jest dostosowana do indywidualnych potrzeb
- zapewnia bardziej rozluźnioną atmosferę do nauki (brak konfliktów)
- zapewnia neutralną informację zwrotną
- umożliwia multimedialną prezentację materiałów do nauki
- jest szczególnie zalecana, jeżeli dziecko dodatkowo cierpi z powodu słabej kontroli ruchowej (**fine**), co ma wpływ na pismo
- może łagodzić skłonność do nadaktywności
- zwiększa odpowiedzialność za naukę

Na co zwrócić uwagę, jeżeli dziecko z dysleksją pracuje z komputerem?

- Polecenia dotyczące pracy z komputerem powinny być jasne i zwięzłe.
- Należy dostosować kolor i czcionkę do preferencji dziecka
- Ekran komputera nie powinien migotać **flicker-free**.

Gdzie najlepiej ustawić komputer?

- Należy ustawić komputer równolegle do okna (żeby uniknąć odbijania światła przez ekran).
- W razie potrzeby używać specjalnego oświetlenia.
- Zapewnić ergonomiczne krzesło (kąt pomiędzy ręką a kolanami powinien wynosić 90 stopni).

Zapewnić komputer
(Zalety!)

Ważna jest jakość!

Zapewnić miejsce do pracy

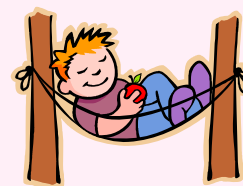
PRACA Z KOMPUTEREM

- Pierwsza linijka na ekranie nie powinna znajdować się wyżej niż na wysokości oczu użytkownika.
- Po 20-30 minutach pracy z komputerem należy zrobić przerwę (zabawy ruchowe, a nie TV czy gry komputerowe).
- Należy unikać hałasu (izolacja od hałasu)!
- Ze względu na hałas, który może rozpraszać, najlepiej żeby drukarka znajdowała się w innym pokoju.
- Wokół komputera musi być wystarczająca ilość miejsca na porządkowanie potrzebnych materiałów.

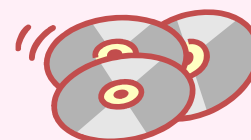
Czym się kierować wybierając program komputerowy dla dziecka z dysleksją?

Rynek programów do nauki jest bardzo duży, a technologie informatyczne bardzo szybko się rozwijają. Dlatego należy przede wszystkim wziąć pod uwagę te cechy programów, które są przydatne a zarazem motywujące dla dzieci dotkniętych dysleksją:

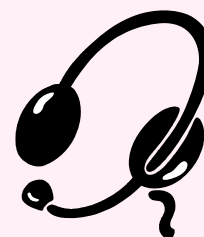
- Jasne i zwięzłe polecenia.
- Krótka ścieżka prowadząca do wykonywanych czynności.
- Możliwość zapisania zmian i zamknięcia programu w każdej chwili; w razie potrzeby „klawisz awaryjny”.
- Możliwość uczenia się małymi krokami.
- Możliwość wybierania niektórych części programu.
- Możliwość przejścia do innego zadania.
- Możliwość powtórzenia i poprawienia ćwiczenia.
- Różne poziomy trudności.
- Możliwość usuwania błędów, samodzielnego sprawdzenia swojej pracy oraz uzyskania natychmiastowej informacji zwrotnej.
- Program nie może być przeładowany i nie może rozpraszać, powinien zapewniać możliwość skupienia się na zadaniu, które ma wykonać uczeń.
- Możliwość wydrukowania ćwiczeń.
- Program powinien uwzględniać indywidualne tempo nauki użytkownika.
- Kupując słuchawki, których wymaga wiele programów, należy sprawdzić czy jakość dźwięku jest dobra.

Rób przerwy!

Starannie dobierz program do nauki!

Wybierz słuchawki dobrej jakości

PRACA Z KOMPUTEREM

Do jakich zadań należy używać komputera jako pomocy naukowej?

Jest wiele możliwości wyboru. Zaleca się, aby dostosowywać programy do indywidualnych potrzeb dziecka i prosić o radę. Zazwyczaj jeden program obejmuje szereg zadań.

Kilka przykładów ćwiczeń, w których przydatne mogą być programy komputerowe:

- Programy do ćwiczeń fonologicznych
- Nauka alfabetu
- Ćwiczenia z sylabami
- Szukanie liter w słowach
- Ćwiczenia z planszami
- Pomoc w ćwiczeniach przy pomocy kolorów oraz możliwość zmiany kolorów
- Zaznaczanie liter, grup liter, słów, itp. kolorami
- Praca nad obszarem wzroku (np. czytanie „piramid słownych”)
- Rozpoznawanie słów przy pomocy czytania z ruchu warg
- Uczenie się budowy zdania
- Programy typu tekst-mowa, itp.

PAMIĘTAJ O TYM,

- by zapytać nauczyciela dziecka o to, jakie programy mogłyby być przydatne;
- że program ma tylko stanowić pomoc w nauce i nie zastąpi nauczyciela lub opiekuna;
- by określić indywidualne potrzeby dziecka zanim wybierze się program do nauki.

Uwaga: Należy wybrać program, który jest dostosowany do etapu rozwoju dziecka!

Różne rodzaje
ćwiczeń

Poradz się
nauczyciela lub
specjalisty

PRACA Z KOMPUTEREM

BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY

Wymienione poniżej broszury/książki przedstawiają wybór wartych polecenia programów do nauki oraz opis poszczególnych programów:

Reid, Gavin (2005), *Dyslexia. A Complete Guide for Parents*. Chichester: John Wiley & Sons.

Rosenkötter, Henning (1997), *Neuropsychologische Behandlung der Legasthenie*. Weinheim: Beltz.

Sedlak, Franz (Hrsg.), (1999), *Förderideen für Lesen, Rechtschreiben, Rechnen sowie bei Aufmerksamkeitsdefiziten und Hyperaktivität*. Schulpsychologie-Bildungsberatung. *Zukunft-Bildung-Kultur*. BMUK.

Tacke, Gero (1999), *Computerprogramme für die Lese- Rechtschreibförderung: Bestandsaufnahme und Perspektiven*. Landesinstitut für Schule und Weiterbildung. Heft 45. Schulpsychologische Beratungsstelle, Corbell-Essonnes Platz 9, 71063 Sindelfingen.

Oprogramowanie komputerowe do nauki bardzo szybko się zmienia i zawsze musi być dostosowane do nowych technologii. Z tego powodu niektóre programy nie zostały wymienione w tych publikacjach.

Można natomiast poszukiwać informacji o programach na różnych stronach internetowych (np. www.legasthenie-software.de). Jednak te ostatnie również szybko pojawiają się i znikają. Nauczyciele i specjaliści są zazwyczaj bardzo dobrze poinformowani na temat najbardziej użytecznych i aktualnych programach, które mogą być szczególnie korzystne z punktu widzenia potrzeb dziecka.

Uwaga: Niektóre programy wspomniane są w związku z różnymi tematami, które można znaleźć w tym przewodniku.

NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH

A) INFORMACJE OGÓLNE

- Jaki jest styl nauki dziecka? (rozdział 8)
- Jakich zmysłów używa w nauce? (rozdział 8)
- Czy dziecko wyczuwa podobieństwa i różnice między językami?

Przykład:

Podobieństwo dźwięków i znaczeń

Dźwięk: angielski i niemiecki [haus]

Znaczenie: angielski i niemiecki: takie samo

ALE inna ortografia:

Angielski: house; niemiecki: Haus

- Czy dziecko regularnie powtarza materiał?
- Czy stara się zrozumieć kulturę obszaru języka obcego, którego się uczy (korespondencja z native speakerem, podróże, filmy, kontakty z osobami z otoczenia dziecka, które mówią tym językiem itp.) ?
- Czy szkoła doradza w kwestii międzynarodowej wymiany uczniów, prasy młodzieżowej lub filmów w danym języku?

B) INFORMACJE SZCZEGÓŁOWE

1. Dźwięki i litery

- Czy dziecko jest świadome, że jedna litera może mieć różne dźwięki?

Przykład:

Przygotuj kartki z literami i znajdź wszystkie możliwe dźwięki odpowiadające jednej literze.

Staraj się odkryć podobieństwa i zasady.

- Czy dziecko jest świadome, że ten sam dźwięk można zapisać na różne sposoby?

Przykład:

Przedstaw w formie tabeli dźwięki w języku obcym

Dźwięk				
angielski [ou]	cold	shoulder	show	...
francuski [ã]	mentir	chanter	blanc	...
niemiecki [f]	Ofen	Affe	Vogel	...

HALLO
GRUEZI

HELLO
AHOJ

HOLA CZEŚĆ

Podobieństwa
Różnice

Kontakt:
Korespondencja
w języku
obcym,
wymiana
uczniów

Jedna litera,
różne dźwięki

Jeden dźwięk,
różne litery

NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH

Powtarzaj nowe dźwięki i litery

- Czy dziecko zwraca wystarczającą uwagę na litery których nie istnieją w języku ojczystym?

Przykład: **m**

NAME - SOUND - SHAPE (draw, touch, make etc.)

"/em/ says [m] and looks like two bridges"

Ćwicz zdania, rymy i piosenki

- Czy dziecko ćwiczy rymy, zdania i piosenki?

Chunks

How are you?
Comment ça va?
Como está?

Wie geht 's?
Comme sta?
Hoe maakt U het?

Rymowanki

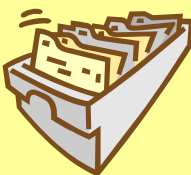
Rhymes

Katzen können Mäuse fangen,
haben Krallen, scharf wie Zangen,
kriechen durch die Bodenlöcher
und zuweilen auf die Dächer.

Row, row, row your boat
gently down the stream.
Merrily, merrily, merrily, merrily,
life is but a dream.

Nowe słownictwo

czeski	káva	láva	tráva	kráva
kataloński	pruna	bruna	lluna	engruna
hiszpański	vino	camino	latino	tocino

2. Słownictwo

- Jak dziecko uczy się nowych słów?

Przykłady:

- Przygotuj kartki ze słowami i rejestr trudnych słów.
- Na odwrocie kartki narysuj obrazek odpowiadający każdemu trudnemu słowu. Słowa należy zapisać dużymi literami.
- Słuchaj audycji, które zawierają słownictwo, którego chcesz się nauczyć (Książki audio, programy TV, filmy, magazyny -ważna jest jakość!)
- Zamknij oczy i poczyj/usłysz/powąchaj/spróbuj /zobacz wszystko, z czym kojarzy ci się to słowo.

NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH

Zapamiętywanie słów: jak należy powtarzać:

	   	 1 2	 	 + +
Nagrywanie (słowo - przerwa - jeszcze raz to samo słowo).	Słuchaj, patrz, mów a następnie pokaż lub zagraj (np. przy pomocy gestów).	Słuchaj i wypowiedz zanim słowo zostanie odtworzone na taśmie.	Słuchaj i mów w pozycji rozluźnionej lub podczas ruchu.	Słuchaj, literuj, mów, zapisuj i porównuj z .

- Ucz się słownictwa małymi partiami.
- Ucz się rodzin słownych: **"act, active, action"**.

• Jak dziecko może się nauczyć poprawnie zapisywać słowa?

Przykłady:

- Ułóż historyjkę używając liter danego słowa:

C arol
O pens
A ll
T ins

- Obrysuj kształt słowa i równocześnie je wypowiedz.

happy

- Narysuj obrazek otaczający bardzo trudne słowa
- Przekształcaj słowa lub ich części w obrazki:

m n

- Używaj morfologii i kolorów, np.

teacher
teaching
pre-teaching

- Używaj słowników (zaleca się słowniki obrazkowe)

Zapamiętywanie słów

Słuch

- zdania
- rymy
- sylaby

Wzrok

- Patrz, mów, zakryj, mów, zapisz, sprawdź
- Wyobraź sobie słowo w kolorze na kontrastującym tle
- Używaj obrazków

Dotyk

- Pisz na pisaku, na dywanie...
- Ułóż słowo z kamyków
- Napisz je na komputerze

Kontekst (opowiadania)

- Jak dziecko powinno się uczyć czasowników regularnych i nieregularnych?

Zrób listy w następującej kolejności:

- Ogólna prezentacja wszystkich czasów.
- Przedstaw identyczne formy w jednej grupie (np. Formy z taką samą końcówką "ew": grew, blew itp.).
- Przećwicz najważniejsze formy (mniejsza ilość, plakat).
- Przećwicz swoją własną listę przed samym testem.

francuski	angielski
né - naître	to buy - bought
eu - avoir	to sell - sold

3. Prezentacja reguł gramatycznych

- Krok po kroku: należy podzielić zasady na pojedyncze, jasno sformułowane kroki (jak w przepisie).
- Kroki trzeba od siebie oddzielić (linia, wzór, inna strona...).
- Każdy krok można oznaczyć obrazkiem lub symbolem (dziecko może samo go wymyślić). Należy zostawić wystarczającą ilość miejsca.
- Każdą regułę należy zapisać innym kolorem.
- Należy podać wyjaśnienia w języku ojczystym, a dziecko powinno powtórzyć je na głos.
- Narysuj schemat lub obrazek, który pomoże dziecku zapamiętać i stosować regułę.
- W razie konieczności należy uprościć tekst.

Każdy tekst – zwłaszcza test – powinien być:

- napisany dużą czcionką (rozmiar 12-14, typ Comic Sans MS)
- przejrzysto zaprezentowany (niezbyt gęsty, wyraźne nagłówki i szeroki odstęp między liniami)
- przedstawiony w odpowiednim kolorze czcionki oraz tła.

Krok po kroku

Stosuj kolory

Czasownik regularny:

cook
cooked
cooked

Czasownik nieregularny:

go
went
gone

Plakat

Rozkład

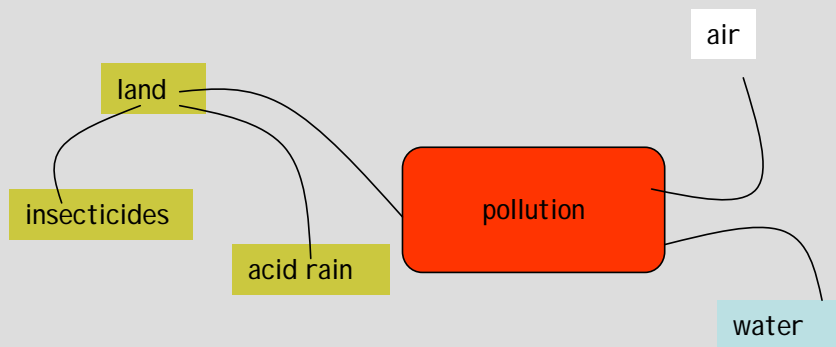
Każdy tekst:
jasny,
przejrzysty

NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH

- Gromadź reguły w teczce, żeby móc je znaleźć, kiedy będą potrzebne.
- Bardzo ważny jest kontakt między nauczycielem języka obcego, rodzicami, nauczycielem języka ojczystego a dzieckiem.
- Porozumiewając się w języku obcym nie zwracaj zbytnej uwagi na błędy gramatyczne.
- Motywację dziecka zwiększa zainteresowanie rodziców językami obcymi i inną kulturą.

4. Pisanie tekstów

- . Gromadź pomysły rysując schematy („mind mapping”).

- Strategie używane przy pisaniu tekstów

Przykłady:

Dziecko powinno (1) powiedzieć, co chce napisać, (2) zapisać historię (3) zaznaczyć najważniejsze słowa.

Potem powinno zapisać tę samą historię, lecz

- w skróconej formie
- z punktu widzenia innej osoby
- zmienić kolejność argumentów, czas, miejsce, itp.
- zmienić typ tekstu: artykuł prasowy, internet, wywiad, list, itp.

Na koniec można porównać te różne teksty, przyjrzeć się formie (marginesy, akapity.....).

Teczka

Kontakt

Schematy
„Mind mapping”

Strategie
używane przy
pisaniu

Tekst:

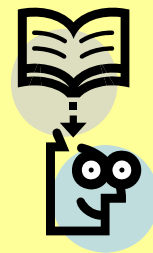
- wstęp
- główne tezy
- dyskusja
- wniosek

NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH

5. Czytanie i zrozumienie tekstu

- **Jakich strategii używać czytając tekst w języku obcym?**
 - Zastanów się nad tematem:
O czym jest ten tekst?
Czy temat tego tekstu jest Ci już znany?
Jakie słownictwo kojarzy Ci się z tematem?
Znajdź artykuły/książki/informacje w internecie dotyczące tego tematu.
Opowiedz komuś to, co już wiesz na ten temat (wykorzystaj dotychczasową wiedzę).
 - Znajdź najlepsze miejsce do czytania (wygodna pozycja, dobre oświetlenie, blisko materiałów pomocniczych, brak elementów rozpraszających uwagę)
Drukując artykuły z internetu można zastosować większą czcionkę.
- **Jakich strategii używać, aby zrozumieć tekst w języku obcym?**
 - Jeżeli słuchasz kasyety lub oglądasz kasetę wideo, przesłuchaj/obejrzyj program kilka razy i zapisuj symbolem każdy nowy temat; później dopasuj słowo do każdego z symboli.
 - Czytaj po cichu i na głos. Czytanie na głos pomaga zrozumieć tekst.
 - Ilustruj tekst wykresami lub rysunkami. Pod nimi zapisz krótkie zdania.
 - Podkreślaj najważniejsze zdania w tekście.
 - Uprość tekst (wyraź go prostszymi słowami, krótszymi zdaniami, itp.).
- **Jakich strategii używać odpowiadając na pytania dotyczące tekstu?**
 - Używaj markerów.
 - Dokładnie przeczytaj każde pytanie a potem powtórz je głośno własnymi słowami.

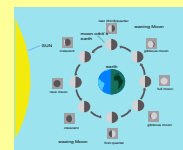
Wykorzystaj dotychczasową wiedzę

Zilustruj tekst

Przedstaw na wykresie

Używaj kolorów

NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH

Komentarz: Zazwyczaj nauczyciele języków obcych są w stanie doradzić rodzicom i dzieciom, jakich książek i materiałów najlepiej używać do ćwiczeń w domu. Rady nauczyciela powinny uwzględniać program nauczania, jak również różne inne czynniki (np. czy rodzice znają dany język obcy, czy mają odpowiednią wiedzę techniczną i dostęp właściwego sprzętu, itp.).

Rodzice mogą pomagać dziecku zachęcając je do podtrzymywania kontaktu z językiem obcym (programy radiowe i telewizyjne, filmy, wyjazdy zagraniczne, itp.). Poniższe publikacje to zaledwie część dostępnych książek i materiałów, mogących pomóc dziecku w nauce języków obcych.

DYSLEKSJA I NAUKA ANGIELSKIEGO JAKO JĘZYKA OBCEGO

Birsh, J. R. (2005). *Multisensory Teaching of Basic Language Skills*. 2nd ed. PH.D. publ. Jun 2005. Brookes Publishing Comp.

MATERIAŁY

CD-ROM. *The Mystery of the Lost Letters*. Tintin helps dyslexic learners. BBC 2004. D•I•T•T (Dyslexia International Tools and Technologies ASBL). e-mail: admin@ditt-online.org, website: www.ditt-online.org (English, German and French on one CD)

ClozePro (winner of the 2004 BETT Special Educational Needs Secondary Software Award; for learners of all ages and abilities; suitable for use across all subject areas); website: <http://www.cricksoft.com/uk/products/clozepro/default.asp#about>

STRONY INTERNETOWE

NIEMIECKI JAKO JĘZYK OBCY

KSIĄŻKI

Erkert, A. (2003). *Sprach-Förder-Spiele*. Freiburg: Christopherus.

Hufeisen, B. (2004). Deutsch und die anderen (Fremd)Sprachen im Kopf der Lernenden. Wie man dieses Potenzial im Deutschunterricht nutzen kann. In: *Fremdsprache Deutsch 31*, 2004, 19 - 23.

Nodari, C. & de Rosa, R. (2003). *Mehrsprachige Kinder*. Ein Ratgeber für Eltern und andere Bezugspersonen. Stuttgart: Haupt.

MATERIAŁY

CD-ROM. *Lesen 2000*. Version 4XL. Mantler, O. e-mail: info@lernspiele.at, website: www.lernspiele.at ISBN 3-9501203-1-9

CD-ROM. Prammer, Wolfgang (2001), *Gut - besser - Deutsch!* (Computersoftware for advanced learners, Veritas) ISBN 3-7058-5780-0.

Sommer-Stumpfenhorst, N. (1997). *Laute heraushören, Laute zusammenfügen*. Hilfen für das häusliche Üben. 2. Aufl. Heft 1, Warendorf: Colli.

VIDEO: ECOC - Video zur Situation von dyslexischen Kindern in der EU (Legasthenie quer über die Kulturen hinweg) - also available in English. - Bezeichnung erfolgt noch genauer.

CO PO SZKOLE?

Dziecko ukończyło szkołę. Co dalej?

- Jest wiele zawodów szczególnie odpowiednich dla osób dotkniętych dysleksją, w których mogą one w końcu wykazać się swoimi umiejętnościami.
- Osoby dotknięte dysleksją są często szczególnie uzdolnione technicznie i wysoce kreatywne. Wiele z nich odnosi sukcesy w profesjach związanych z zarządzaniem, technicznych, artystycznych lub związanych z naukami społecznymi.

Profesjonalne doradztwo zawodowe

- Ważne jest, aby wybierając zawód kierować się radą specjalisty. Pozwala to zapewnić osobie podejmującej decyzję komfort i bezpieczeństwo przy wyborze.
- Należy wziąć pod uwagę indywidualne preferencje.

Rola rodziców w przejściu ze szkoły w życie zawodowe

Rodzice mogą pomóc dziecku ucząc je:

- świadomości jego mocnych stron i potrzeb w zakresie nauki.
- Używać swoich mocnych stron przy pokonywaniu lub obchodzeniu słabości.
- Radzić sobie w szkole i w pracy.
- Wypróbowywać swoje zainteresowania i predyspozycje zawodowe poprzez pracę ochotniczą, letnią lub czasową.
- Nauczyć się elastyczności i wytrwałości oraz tego, by nie pozwolić chwilowym niepowodzeniom lub rozczarowaniom zepchnąć się z obranej drogi.

Co po szkole?

Wybór zawodu

Rola rodziców

CO PO SZKOLE?

Umiejętność czytania i pisania

- Niestety, u niektórych dorosłych dotkniętych dysleksją choroba ta nigdy nie została oficjalnie zdiagnozowana, a jej poziom nie został w pełni określony. Ich umiejętności czytania i pisania często nie wystarcza do tego, aby mogli sobie poradzić w życiu codziennym.
- Obecnie istnieją możliwości doskonalenia umiejętności czytania, pisania i liczenia w szkołach przeznaczonych dla dorosłych.

Reading
Writing
Maths

Czy dysleksja to wyzwanie na całe życie?

- Choć z reguły mówi się o dysleksji w kategoriach problemów związanych z nauką w wieku szkolnym, dysleksja jest wyzwaniem, z którym trzeba się zmierzać przez całe życie.
- Nastolatki i młodzi dorośli dotknięci dysleksją mogą wciąż mieć trudności z czytaniem, pisanem, matematyką, organizowaniem czasu i zarządzaniem czasem, a także z zapamiętywaniem szczegółów, itp.
- Nastolatki i młodzi dorośli dotknięci dysleksją mogą osiągnąć sukces stosując alternatywne metody nauki, specyficzne strategie oraz techniki.
- Choć młodzi ludzie chorzy na dysleksję muszą stawić czoła pewnym szczególnym wyzwaniom w chwili wchodzenia w dorosłość, pomoc ze strony rodziców w zakresie umiejętności organizacyjnych, elastyczności, oraz wytrwałości może być nieocenionym drogowskazem i wsparciem.

Dyslexia –
a life-long
challenge

DYSKALKULIA

WPROWADZENIE

Problemy z przetwarzaniem informacji, które powodują u uczniów trudności charakterystyczne dla dysleksji np. z pamięcią krótkoterminową, porządkowaniem według kolejności i organizacją informacji oraz tempem przetwarzania informacji, mogą również powodować trudności w wielu obszarach matematyki. Często używa się w odniesieniu do nich nazwy *dyskalkulia*.

TRUDNOŚCI

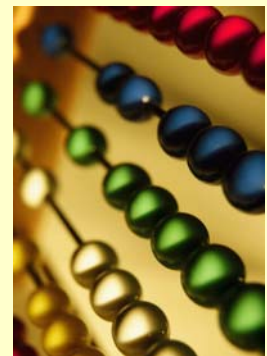
Trudności z matematyką, z jakimi borykają się uczniowie dotknięci dyskalkulią obejmują między innymi takie zagadnienia jak:

- dodawanie i odejmowanie
- tabliczka mnożenia
- rozumienie pojęć związanych z kolejnością przetwarzania danych
- pojęcia związane z czasem i przestrzenią
- porządkowanie elementów w odpowiedniej kolejności
- orientacja – problemy z przetwarzaniem działań, które wiodą w różnych kierunkach
- orientacja w przestrzeni
- przetwarzanie wzrokowe powodujące mylenie znaków
- liczenie w myślach (operowanie liczbami/symbolami w myślach przy użyciu pamięci krótkoterminowej)

Źródłem wielu problemów może być specyficzny język matematyki. Ogólna terminologia matematyczna, obejmująca słowa takie jak **obwód**, **wartość** lub **równa się** mogą być niejasne. Ciekawe, że jeżeli zapyta się uczniów o znaczenie słowa „równa się”, podają oni wiele różnych odpowiedzi. Wszystkie terminy muszą być jasne zanim przystąpimy do samych obliczeń. W dodatku w matematyce jeden proces można opisać wieloma słowami. Np. **mnożenie**, **razy**, **iloczyn** lub **dodawanie**, **plus**, **suma** i **razem**.

DYSKALKULIA

Problemy z przetwarzaniem informacji

Trudności
(przykłady)
Mnożenie

Pojęcia czasu

DYSKALKULIA

UKŁADANIE ELEMENTÓW

Matematyka jest nauką o wzajemnych powiązaniach różnych elementów, w której ogromne znaczenie mają uporządkowane struktury. Ucząc się matematyki, uczymy się elementów. Połączone elementy tworzą całość. Znając całość jesteśmy w stanie zrozumieć poszczególne elementy, dzięki czemu poprawia się nasze zrozumienie całości. Zrozumienie całości umożliwi nam z kolei zrozumienie kolejności elementów i ich wzajemnych powiązań, oraz tego w jaki sposób one na siebie oddziałują.

WSZYSTKO PO KOLEI

Ponieważ podstawowym problemem może być powiązanie znaków z operacjami, które one symbolizują, uczniowie powinni najpierw wykonywać zadania przy pomocy materiałów o odpowiedniej strukturze. Potem należy im pokazać symboliczny zapis wykonanych przez nich operacji. Uczniowie z dyskalkulią lepiej radzą sobie z wykonywaniem zadań niż z mówieniem o wykonywaniu zadań, a wykonywanie jest podstawą. Zaletą uporządkowanych materiałów jest to, że najpierw rozwiązujemy zadanie, a później mówimy o tym, co zrobiliśmy. Jeżeli porządek zostanie odwrócony, uczeń z dyskalkulią będzie musiał poradzić sobie z masą zaskakujących symboli i terminów technicznych, nie mając pojęcia co ma z nimi zrobić. Po wykonaniu zadania, które pozwoli nauczyć się podstaw, można przejść do myślenia abstrakcyjnego, uogólnień oraz innych odkryć.

Dla uczniów szkół podstawowych i średnich, którzy są dotknięci dyskalkulią, zalecane są między innymi takie materiały jak *Cuisenaire Rods*, *Dienes Multibase Arithmetic Blocks* and *Montessori material* itp. Uczniowie tacy mogą dłużej niż ich koledzy potrzebować tego rodzaju konkretnych materiałów, ponieważ często sprawiają im trudności podstawowe zadania rachunkowe.

Matematyka jako
nauka o
powiązaniach

Po kolei

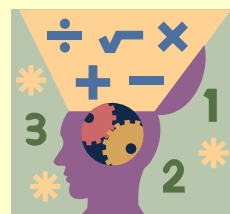
Najpierw
wykonywać

Później nazywać

Myślenie

DYSKALKULIA

NAUCZANIE „MULTISENSORYCZNE”

Ucząc matematyki dzieci dotknięte dyskalkulią, należy stosować te same zasady oddziaływania na różne zmysły (wzrok, słuch, dotyk, ruch), które stosuje się w pracy z językiem. Na przykład nowe pojęcia i procesy matematyczne należy wprowadzać na konkretnych materiałach, wykresach, obrazkach i tłumaczyć je słowami. Potem należy poprosić ucznia o powtórzenie procesu, poleceń itp. własnymi słowami. Na każdym z etapów trzeba uważnie kontrolować postępy, sprawdzając, czy nowe pojęcie zostało w pełni zrozumiane i opanowane, zanim przejdziemy do kolejnego etapu.

BIBLIOGRAFIA

'Mathematics for Dyslexics' - A teaching handbook, Chinn and Ashcroft, Whurr Publishers, London (1993).

'Dyslexia and Mathematics', Miles, T.R. and Miles, E., Routledge.

'Working with Dyscalculia' Came, F and Henderson, A. Learning Works, Malborough, England, UK

PROGRAMY KOMPUTEROWE:

'Maths Blaster' (Knowledge Adventure)

'Number Shark' (White Space)

Nauczanie odwołujące się do różnych zmysłów

Wykorzystanie wzroku, słuchu, dotyku i ruchu

Fałszywe strategie

$$4+3 = 6$$

$$9-3 = 7$$

$$3 \times 8 = 11$$

$$6 \times 7 = 47$$

$$3 \times 70 = 21$$

$$900 - 400 = 600$$

$$70 - 10 = 71$$

$$10 + 30 = 13$$

$$77 - 68 = 11$$

$$1475 + 6894 = 712169$$

PRAWA DZIECI DOTKNIĘTYCH DYSLEKSJĄ

Dzieci dotknięte dysleksją należą do grupy uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (ang. „Special Educational Needs” – SEN). Ich prawa podstawowe są zapisane w KONWENCJI PRAW DZIECKA (Organizacja Narodów Zjednoczonych, 1989):

- Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki i w celu stopniowego realizowania tego prawa na **zasadzie równych szans** (...) (Art. 28)
- Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na:
 - (a) rozwijanie w **jak najpełniejszym zakresie** osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka; (...) (Art. 29)

(<http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>)

Zgodnie z powyższym każde dziecko ma prawo do:

- ☺ diagnozy stwierdzającej specjalne potrzeby edukacyjne
- ☺ dostosowania do potrzeb indywidualnych programu i metod nauczania
- ☺ dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb i zdolności
- ☺ odwołania się przez rodziców do osoby lub instytucji (np. rzecznika praw dziecka), jeżeli prawa dziecka nie są przestrzegane.

W niektórych krajach istnieją już różne przepisy, które umożliwiają realizację powyższych założeń w praktyce:

- ☺ zwolnienie z obowiązku czytania na głos przed całą klasą

np. w Brazylii, w Chorwacji, w Czechach, w niektórych przypadkach w Niemczech, w Irlandii, w Norwegii, w Polsce, w Szwecji i w USA

- ☺ brak obniżania ocen z powodu błędów ortograficznych

np. w Brazylii, w Chorwacji, w Czechach, w Niemczech, we Włoszech, w Norwegii, w Polsce

- ☺ brak obniżania ocen z powodu brzydkiego pisma

np. w Brazylii, w Chorwacji, w Czechach, we Włoszech, w Norwegii, w Polsce

- ☺ możliwość korzystania z komputera lub maszyny do pisania

np. w Austrii –tylko w przypadku starszych uczniów, w Belgii, na Cyprze, w Czechach, we Francji, w Niemczech, na Węgrzech, w Irlandii, w Norwegii, w Polsce, w Słowenii, w Hiszpanii, w Szwajcarii, w Wielkiej Brytanii i w USA

- ☺ zadania ustne lub nagrania zamiast prac pisemnych

np. w Belgii, w Chorwacji, w Czechach, we Francji, na Węgrzech, w Irlandii, w Norwegii, w Polsce, w Rosji, w Wielkiej Brytanii i w USA

Konwencja praw dziecka

Prawa ogólne

W szkole

Prawa dzieci dotkniętych dysleksją

1. Specjalne prawa dzieci z dysleksją przystępujących do egzaminów:

☺ Możliwość sprawdzenia pisowni słów ze słownikiem

np. w Austrii – tylko w przypadku starszych uczniów, w Belgii, w Czechach, w Niemczech, na Węgrzech, w Norwegii, w Polsce, w Wielkiej Brytanii

☺ możliwość używania magnetofonu do odsłuchiwania pytań egzaminacyjnych, zamiast ich odczytywania

np. W Belgii, w Czechach, w Norwegii, w Szwajcarii, w Wielkiej Brytanii i w USA

☺ możliwość głośnego odczytania pytań przez inną osobę

np. w Belgii, w Brazylii, w Chorwacji, w Czechach, w Irlandii, w Norwegii, w Hiszpanii, w Szwajcarii, w Wielkiej Brytanii i w USA

☺ przedłużenie czasu na egzaminach pisemnych

np. w Belgii, w Brazylii, w Chorwacji, na Cyprze, w Czechach, we Francji, w Niemczech, na Węgrzech, w Norwegii, w Polsce, w Rosji, w Słowenii, w Szwecji, w Szwajcarii, w Wielkiej Brytanii i w USA

2. Specjalne prawa uczniów dotkniętych dysleksją w przypadku nauki języków obcych

☺ Możliwość nauki jednego języka obcego, nawet jeżeli obowiązkowe są dwa lub więcej

np. we Francji, w Norwegii, w Polsce, w Szwajcarii, w Wielkiej Brytanii i w USA

☺ Wystawianie ocen głównie w oparciu o testy ustne

np. w Czechach, we Francji, w Niemczech – np. w Berlinie, w Norwegii i w Polsce

☹ W większości krajów prawa te nie są jednak uregulowane aktami prawnymi.

☹ Bardzo często przestrzeganie praw dziecka zależy od szkoły lub nauczyciela.

Dane przedstawione w rozdziale pochodzą z kwestionariusza Europejskiego Towarzystwa Dysleksji z roku 2003 (European Dyslexia Association's questionnaire). Więcej informacji na temat wyników uzyskanych przy pomocy kwestionariusza znajduje się w książce M. Bogdanowicz i H.A. Sayles „Rights of Dyslexic Children in Europe” (2004).

Na egzaminie

Języki obce

Ocenianie

Problemy

**„Problemy w domu i w szkole”
„Codzienne obowiązki i trudności dziecka dotkniętego dysleksją”**

RANO

Pobudka

Dziecko: ma często problem z samodzielnym obudzeniem się, jest senne, często do późna w nocy odrabiało zadanie.	Wy: Znajdźcie sposób na pobudkę na wesoło, np. śpiewając „Panie Janie, panie Janie, rano wstań...”, zastępując Jana imieniem dziecka, albo łaskocząc je ulubioną zabawką i mówiąc o niej jakąś rymowanąkę. Pocałujcie dziecko na dzień dobry.
--	--

Mycie, ubieranie, jedzenie

Dziecko: jeżeli ma słaby zmysł ruchu, niechętnie wykonuje te proste czynności, są dla niego trudne, czasochłonne i niespecjalnie mu się udają.	Wy: Pomóżcie kiedy to konieczne, ale natychmiast przestańcie pomagać, jeżeli zauważycie że dziecko zaczyna sobie radzić samo. Nigdy nie wyręczajcie dziecka w tego rodzaju czynnościach!
Dziecko: często jest zainteresowane zupełnie czym innym niż zadania do wykonania w danej chwili, np. przygląda się spadającym kroplom deszczu zamiast umyć buzię.	Wy: Nie złościć się. Zapytajcie dziecko, czy wie, co powinno zrobić w danej chwili. Powiedzcie, że w kuchni już czeka ulubiona kanapka, a w drodze do szkoły zajrzą do kiosku po jego ulubiony magazyn.

Szkoła

Dziecko: niechętnie zostaje w szkole, odczuwa niepokój i strach przed trudnymi i nieprzyjemnymi sytuacjami, które mogą się wydarzyć w szkole.	Wy: Zapewnijcie dziecko, że kochacie je bez względu na to, jakie oceny przynosi ze szkoły. Powiedzcie: „Wiem, że starannie przygotowywałeś się do klasówki. Wiem, że zrobiłeś wszystko, co się dało. Jestem z Ciebie dumny. Jeżeli dzisiaj Ci nie pójdzie, popracujemy nad tym i następnym razem będzie dobrze. Nie Mart się!” I pocałujcie je na pożegnanie.
Dziecko: nie chce chodzić do szkoły, udaje, że jest chore.	Wy: Zmierzcie dziecku temperaturę, obejrzyjcie gardło i jeżeli myślicie, że udaje, powiedzcie, że nie widać żadnych oznak chorobowych. Spróbujcie dowiedzieć się, jaki jest powód jego niepokojów. Często stoi za tym nieodrobiona praca domowa albo poczucie, że nie jest przygotowane do klasówki. Spróbujcie złagodzić jego lęk i zaproponujcie sensowne rozwiązanie, np. list do nauczyciela mówiący, że dziecko odrobi zaległe zadanie na kolejny dzień. Dziecko powinno pójść do szkoły, inaczej będzie dalej symulować chorobę.

POPOŁUDNIE

Powrót ze szkoły

<p>Dziecko: odczuwa ogromną potrzebę opowiedzenia Wam o wszystkim, co się wydarzyło tego dnia, zwłaszcza jeżeli doznało porażki lub niesprawiedliwego traktowania.</p>	<p>Wy: Wysłuchajcie dziecka i stwórzcie atmosferę, w której będzie mogło wszystko Wam powiedzieć, aby pozbyć się negatywnych emocji i wyrzucić z siebie stres. To jest ważniejsze niż ciepły obiad. Jeżeli powiecie: „Najpierw zjedz zupę, a potem mi wszystko opowiesz”, nie bądźcie zaskoczeni, jeżeli dziecko nie będzie już chciało mówić. Pamiętajcie o tym, że Wasze racjonalne podejście nie musi przemawiać do dziecka, ponieważ ma ono inną hierarchię wartości. Jeżeli nie macie czasu, powiedzcie: „Opowiedz mi wszystko w skrócie, bo za 5 minut mam autobus. Kiedy wrócę, opowiesz mi ze szczegółami”.</p>
<p>Dziecko: jest w złym humorze, nie chce mówić, ale czujecie, że coś się stało w szkole.</p>	<p>Wy: Zapewnijcie dziecko, że kochacie je i akceptujecie. Powiedzcie, że martwi Was jego smutna mina i dlatego, jeżeli powie, o co chodzi, łatwiej będzie uporać się z problemami.</p>

Odrabianie zadań

<p>Dziecko: nie chce odrabiać zadań zaraz po powrocie ze szkoły, ponieważ jest zmęczone i wie, że czeka je trudne i nieprzyjemne zadanie.</p>	<p>Wy: Pozwólcie mu odpocząć, pójść się bawić lub odwiedzić kolegę, ale najwyżej na godzinę.</p>
<p>Dziecko: nie pamięta, co jest na zadanie. Mówi, że nie ma nic na zadanie, co jest mało prawdopodobne.</p>	<p>Wy: Sprawdźcie co jest na zadanie, np. telefonując do kolegi dziecka. Jeżeli zdarza się to często, poproście nauczyciela, żeby sprawdził, czy zanotowało, co jest na zadanie, a Wy będziecie zaznaczać, że zadanie zostało zrobione.</p>
<p>Dziecko: nie chce odrabiać zadań, mówi, że nie potrafi.</p>	<p>Wy: Sprawdźcie co może zrobić samo, a z czym potrzebuje pomocy. Dziecko powinno zrobić wszystko, co jest w stanie. Zbyt trudne części trzeba mu wytłumaczyć i przerobić razem z nim. Przestańcie pomagać gdy tylko zobaczycie, że dziecko samo zaczyna sobie radzić z zadaniem. Po każdym trudnym zadaniu nagradzajcie dziecko ciepłymi słowami lub jakąś przyjemną czynnością. Jeżeli widzicie, że problemy się powtarzają, a koncentracja dziecka spada, na chwilę znowu włączcie się do odrabiania lekcji.</p>
<p>Dziecko: godzinami siedzi nad</p>	<p>Wy: Podzielcie zadania na mniejsze „porcje” i</p>

zadaniem domowym, nie może się skoncentrować i wszystko rozprasza jego uwagę.	wyznaczcie krótsze okresy, w których dziecko ma je wykonać (można nastawić zegarek). PO kilku wykonanych „porcjach” zastanówcie się nad nagrodą.
---	--

Czytanie

Dziecko: nie chce czytać czytanek i lektur zdanych przez nauczyciela.	Wy: Czytajcie razem z dzieckiem, stosując technikę „równoległego czytania”, czyli czytanie razem na głos lub czytanie z podziałem na role kolejnych części tekstu (Bogdanowicz 1997). Przerwywajcie czytanie, aby spytać dziecko, co widzi na ilustracjach. Pytajcie je o zdanie i dyskutujcie nad poszczególnymi kwestiami poruszonymi w tekście (Reid, Wearmouth 2002). Pozwólcie dziecku wybrać nagrodę za „uważne czytanie” lub „uważne słuchanie”.
--	--

Sprawdzanie zeszytów do ćwiczeń

Dziecko: zapomina o robieniu ćwiczeń (zarówno ćwiczeń robionych na lekcji, jak i zadań domowych) i robi błędy przy wypełnianiu zeszytu ćwiczeń.	Wy: Codziennie sprawdzajcie zeszyt ćwiczeń i dopilnujcie, żeby dziecko poprawiło wszystkie błędy. Zaznaczajcie błędy ołówkiem na marginesie. Dziecko powinno móc zauważyć błędy i je poprawić. Możecie pomagać w korygowaniu błędów, ale nie powinniście nigdy poprawiać ich sami.
Dziecko: pisząc popełnia błędy.	Wy: Pracujcie z dzieckiem, aby nauczyć je ortografii, stosując odpowiednie metody i uwzględniając jego słabe i mocne strony oraz jego specjalne potrzeby edukacyjne.

Tornister

Dziecko: często zapomina zabrać ze sobą zeszyt ćwiczeń, zadanie domowe, jakieś potrzebne przybory, itp. W jego tornistrze może panować bałagan, który sprawia, że trudno cokolwiek w nim znaleźć.	Wy: Dopilnujcie, aby dziecko codziennie samo pakowało wszystkie rzeczy do tornistra (jak tylko skończy odrabiać zadania). Potem sprawdźcie, czy wszystkie potrzebne rzeczy są w tornistrze i czy znajdują się na swoim miejscu (ołówki, długopisy, gumka i książki, itp.)
Dziecko: Zapomina spakować do	Wy: Planujcie razem z nim. „Co muszą jutro zabrać

<p>tornistra jakieś potrzebne rzeczy.</p>	<p>do szkoły?" Dziecko powinno zrobić listę wszystkich potrzebnych rzeczy, a Wy przeczytajcie listę i dopilnujcie, aby spakowało wszystko, co jest na niej zapisane. Po spakowaniu tornistra sprawdźcie jeszcze raz, czy wszystko tam jest. Dziecko powinno porównać zawartość tornistra z listą.</p>
---	---

Nauczanie wyrównawcze

<p>Dziecko: rozwija się nierówno. W jednych obszarach ma mocne strony i rozwija się poprawnie, a w innych ma słabe strony, tzw. Niedostatki rozwojowe. Mogą to być zakłócenia rozwoju umiejętności wzrokowo-ruchowych, słuchowo-językowych, funkcji ruchowych, jak również koordynacji, innymi słowy w zakresie integracji funkcji psychomotorycznych. Należy zwrócić się do specjalisty o diagnozę.</p>	<p>Wy: Bądźcie w kontakcie ze szkołą i z nauczycielem odpowiedzialnym za nauczanie wyrównawcze, wykonujcie w domu z dzieckiem zalecone przez nauczyciela ćwiczenia. Tylko tą metodą uda się pokonać trudności i poprawić ogólny poziom umiejętności. Aby uatrakcyjnić ćwiczenia, po każdym dniu pracy należy dziecko nagradzać.</p>
---	--

Prace w domu

<p>Dziecko: w pokoju dziecka z reguły panuje bałagan na biurku, na półkach i w szafie. Dziecko nie potrafi utrzymać porządku.</p>	<p>Wy: Schowajcie połowę zabawek dziecka (zwłaszcza tych, którymi często się bawi) i co drugi miesiąc zamieniajcie je na te, które pozostały w pokoju dziecka. Kupcie plastikowe lub drewniane pojemniki i ustawcie je na półkach. Naklejcie na nich obrazki lub etykiety (jeżeli dziecko potrafi je przeczytać) przedstawiające zawartość każdego pojemnika. Raz posprzątajcie pokój z dzieckiem, żeby mu pokazać jak się to robi. Powkładajcie wszystkie jego rzeczy do odpowiednich pojemników i zdecydуйте gdzie każda rzecz będzie miała swoje stałe miejsce. Tydzień później dziecko powinno samo posprzątać pokój w Waszej obecności. Wy możecie je wesprzeć słowami oraz wymyślić nagrodę, którą dostanie po zakończeniu sprzątnięcia.</p>
<p>Dziecko: wciąż zapomina o pracach, które powinno wykonać w domu, np. o wyrzucaniu śmieci.</p>	<p>Wy: Jeżeli nie pomoże słowne przypomnienie, można bez komentarza wstawić kosz do pokoju dziecka.</p>

WIECZÓR

Czytanie bajek na dobranoc

<p>Dziecko: nie jest zainteresowane książkami ani słuchaniem czytanych przez Was. Mnie potrafi się skoncentrować i zrozumieć opowieści.</p>	<p>Wy: Codziennie przed zaśnięciem przez 20 minut czytajcie dziecku wybraną przez nie książkę. „Czytanie dla przyjemności” rozwija potrzebę kontaktu z książką oraz zwyczaj czytania przed zaśnięciem. To także okazja do tego, by pobyć razem, porozmawiać o postaciach z książki i zastanowić się nad nimi, pośmiać się lub popłakać i cieszyć się ze szczęśliwego zakończenia.</p>
<p>Dziecko: nie chce pójść spać.</p>	<p>Wy: Pozwólcie mu zostawić włączone światło przez kolejne 20-30 minut, ale wyłączcie je jeżeli będzie w tym czasie czytać książkę (samodzielnie lub z Waszą pomocą).</p>

JAK SZKOŁA MOŻE POMÓC DZIECKU Z DYSLEKSJĄ?

ABY POMÓC DZIECKU DOTKNIĘTEMU DYSLEKSJĄ RODZICE I NAUCZYCIELE POWINNI REGULARNIE WYMIENIAĆ SIĘ INFORMACJAMI .

Co mówią dzieci:

- Szkoła powinna być również zabawą. Ciężka praca jest potrzebna, ale strach - nie.
- Chciałbym się uczyć razem z innymi i żeby wszyscy mieli okazję pokazać, co potrafią.
- Nie chcę, żeby się ze mnie śmiali, jak robię błędy. To bardzo przykre.
- Chciałbym się odważyć zadawać pytania.
- Chciałbym być chwalony, jeżeli coś dobrze zrobię.
- Chciałbym znaleźć jakiś dobry sposób na naukę.
- Chciałbym umieć dobrze czytać, pisać i literować.
- Chciałbym wiedzieć, jak mógłbym bardziej uważać i dłużej się koncentrować, pomogłoby to w nauce.
- Chociaż raz w życiu chciałbym najlepiej napisać klasówkę.
- Chciałbym czytać dużo książek i również w ten sposób się uczyć.

Jak im pomóc?

Najlepszą metodą nauczania dzieci ze szczególnymi problemami w zakresie czytania, pisania i literowania jest stosowanie na lekcji różnych metod w odniesieniu do różnych osób. Ważne, aby nauczyciel potrafił rozpoznać potrzeby dziecka i odpowiednio na nie zareagować.

**Naprawdę
chciałbym się
nauczyć**

Jak pomagać?

JAK SZKOŁA MOŻE POMÓC DZIECKU Z DYSLEKSJĄ?

Podstawowe zasady niezbędne do uczenia się przez dziecko z dysleksją i jego nauczania to wzajemne poszanowanie mocnych i słabych stron, wyrozumiałość oraz zainteresowanie drugą osobą. Wówczas można wspólnie pokonywać trudności.

Z dziennika matki:

Moje dziecko znowu dostało naganę, ponieważ nie uważało na lekcji. Wydaje mi się, że w domu nauka przychodzi mu łatwiej. Podejrzewam, że w szkole trudno mu się skoncentrować. Podczas wizyty w szkole miałam wrażenie, że mogłaby tam panować dużo bardziej sprzyjająca atmosfera do nauki..

Rada:

- Dzieci rozwijają się i dojrzewają w różnym tempie. Dlatego tak ważne jest, aby w pierwszych klasach szkoły nie wywierać na dzieci zbyt dużej presji.
- Należy zachęcać dziecko do pisania w sposób czytelny i ładny. Wówczas dziecko ma mniej trudności sprawdzając swoją pracę. Dlatego nie powinno wykonywać prac pisemnych pod presją.

Jeżeli dziecko ma poważne problemy z pisaniem, może to oznaczać, że jest dotknięte dyspraksją.

- Zmuszanie dziecka do czytania na głos na zbyt wczesnym etapie nauki wzbudza lęk i prowadzi do porażki. Lepiej zwracać się do ochotników lub pracować na krótszych tekstach, które dziecko mogłoby wcześniej przygotować.

Podstawowe
zasady

Mniej problemów
z nauką w domu
niż w szkole

Starting school

JAK SZKOŁA MOŻE POMÓC DZIECKU Z DYSLEKSJĄ?

- Jeżeli dziecko ma problemy ze wzrokiem, słuchem, koncentracją lub coś łatwo rozprasza jego uwagę, należy się upewnić, że siedzi w odpowiedniej ławce. Dziecko powinno móc wyraźnie widzieć nauczyciela i tablicę, kiedy nauka odbywa się w klasie i trzeba przepisywać z tablicy.
- Dla koncentracji ważne jest również to, aby dziecko siedziało w ławce z odpowiednią osobą. Dzieci spokojne wpływają uspokajająco na dzieci o żywym charakterze, natomiast dzieci aktywne mogą je rozpraszać. Nauczyciel powinien dokładnie się temu przyglądać i rozmawiać z rodzicami o sytuacji w klasie.
- Dzieci wrażliwe na dźwięki z reguły mają problemy z uodpornieniem się na wszelkie występujące w tle hałasy. Powinny siedzieć w jak najbardziej cichym miejscu w klasie.
- Jeżeli dziecku nauka idzie lepiej w domu niż w szkole, może to oznaczać, że obawia się hałasu lub jest bardzo wrażliwe na dźwięki. Jeżeli nauka w klasie przychodzi mu z wyjątkowym trudem, dziecko potrzebuje pomocy.
- W przypadku projektorów, niektóre dzieci mają problem z czytaniem czarnego pisma na białym tle. Bardzo je to męczy. Na przepisywanie tekstów wyświetlanych z projektora należy dać dzieciom dużo czasu.
- Czas zabawy i nauki powinien być odpowiednio wyważony. Wakacje należy przeznaczyć przede wszystkim na odpoczynek. Jeżeli jednak dziecko chce lub powinno czytać lub słuchać czytania, powinno mieć taką możliwość. Należy mu także pomóc z organizacją wolnego czasu.

Poprawa koncentracji w szkole

Problemy z hałasem

Projektor

Wakacje

Odpoczynek

JAK SZKOŁA MOŻE POMÓC DZIECKU Z DYSLEKSJĄ?

Z dziennika matki:

Prace pisemne, zwłaszcza wypracowania, są potwornym obciążeniem dla całej rodziny. Moje dziecko boi się nie tyle samej pracy, co oceny. Robi nam się smutno, kiedy nauczyciel mówi dziecku, że powinno więcej ćwiczyć i pracować. Moje dziecko nie bardzo wie jak ćwiczyć. Będę musiała o tym porozmawiać z nauczycielem.

Rada:

- Słowom „Musisz więcej ćwiczyć” towarzyszą dobre intencje nauczyciela, ale to nie wystarczy. Rodzice potrzebują dokładnych zaleceń dotyczących ćwiczeń, jakie powinni robić z dzieckiem. Ćwiczenia, które nie przynoszą oczekiwanych wyników sprawiają, że dziecko niechętnie się uczy i powodują frustrację i stres.
- Należy unikać zarówno przemęczania dziecka nauką, jak i nadmiernego pobłażania. Po wykonaniu ćwiczeń z literowania, należy zadać dziecku do zrobienia coś łatwiejszego.
- Dzieci muszą czuć się bezpiecznie odrabiając zadania. Potrzebne są do tego jasne polecenia (które w razie potrzeby należy zanotować). Przykłady z lekcji powinny pomóc dziecku w odrabianiu zadania domowego.
- Porównywanie słów podobnych, lecz nie identycznych (~~there-their~~) może być dla dziecka trudne. Lepiej najpierw przez tydzień ćwiczyć jedno słowo (~~there~~), a potem dopiero przejść do kolejnego (~~their~~) i znowu ćwiczyć je przez tydzień. Słowa można porównywać dopiero kiedy istnieje pewność, że nie będą się dziecku mylić.
- Powtarzanie na głos reguł ortografii może pomóc dziecku przy pisaniu (~~butter with two /t/, i before e except after c~~) itp.

Strach przed oceną z prac pisemnych

Musisz więcej ćwiczyć!”

Zrównoważony wysiłek

Zrozumiałe polecenia

Porównywanie podobnych słów

Wypowiadanie na głos zasad ortografii

JAK SZKOŁA MOŻE POMÓC DZIECKU Z DYSLEKSJĄ?

- Kiedy uczymy dzieci czegoś nowego, ćwiczymy lub robimy powtórkę, najlepiej stosować różnorodne metody, np. praca z całą klasą, praca w grupach, praca samodzielna. Stosowanie różnych metod umożliwia dzieciom skupienie się na zadaniu.

Z dziennika matki:

Dzisiaj podczas ćwiczeń moje dziecko ciągle się wierciło i nie trudno mu było się skoncentrować. Potem w końcu dowiedziałam się o co chodzi. Okazało się, że jutro ma być klasówka. Czy wystarczająco długo się przygotowaliśmy? Czy wystarczająco wcześnie zaczęliśmy powtórkę? Moje dziecko boi się klasówek, ale musimy nauczyć się sobie z nimi radzić. Jak mogę mu pomóc, żeby się tak nie denerwowało i żeby wyniki odzwierciedlały to, co rzeczywiście potrafi?

Rada:

- Należy dziecku w cierpliwy i zrozumiały sposób wytłumaczyć, że egzaminy i klasówki są nieodzowną częścią procesu uczenia się. Wczesne rozpoczęcie powtórki i wyraźne cele pomagają dziecku uzyskać poczucie, że jest dobrze przygotowane. Dziecko powinno czuć, że zrobiło gruntowną powtórkę i że jest gotowe wykazać się swoją wiedzą.
- Dzieci potrzebują pomocy przy organizowaniu powtórki do różnych testów i klasówek, uczeniu się na pamięć, np. wierszy oraz przygotowywaniu projektów lub pisaniu wypracowań.

Różnorodne metody

Strach przed egzaminem

Wcześnie zacząć powtórkę

Organizacja pracy

JAK SZKOŁA MOŻE POMÓC DZIECKU Z DYSLEKSJĄ?

- Na egzaminach pisemnych zadania i pytania powinny być podane tak, aby dziecko nie musiało ich przepisywać. Powtórka nie powinna też dotyczyć zbyt wielu zagadnień.
- Jeżeli dziecko ciągle zapisuje te same słowa w inny sposób, należy sprawdzić, czy nie ma ono problemów z zapamiętywaniem informacji.
- Dzieci dotknięte dysleksją powinny mieć więcej czasu na egzaminach pisemnych lub na pracę z tekstem, itp.
- Przy ocenianiu testu należy podkreślić to, co dziecko zrobiło dobrze. Przed egzaminem ustnym zawsze należy powiedzieć kilka słów zachęty, aby dziecko poczuło się pewniej.
- Materiały do ćwiczeń dotyczących zagadnień, które pojawią się na teście powinny zostać rozdane dużo wcześniej, aby dziecko mogło się dobrze przygotować. Sukces motywuje dziecko i dodaje mu pewności siebie.
- Egzaminy ustne dają dzieciom dotkniętym dysleksją większą możliwość wykazania się wiedzą, ponieważ eliminują strach przed popełnieniem zbyt wielu błędów ortograficznych.
- Dobrze zorganizowane projekty, w których każde dziecko może pokazać swoje mocne strony, motywują dzieci do samodzielnej nauki, dodają im pewności siebie i pobudzają ich kreatywność.
- Oceny powinny również uwzględniać udział dziecka w lekcjach. Obciążenie, jakie powodują testy pisemne wymagające powtórzeń dużej ilości materiału można zmniejszyć robiąc testy ustne, do których należy przygotować mniejszą ilość materiału. Daje to dzieciom z dysleksją większą możliwość do bardziej regularnego donoszenia sukcesów. Wpływa to również pozytywnie na ich samoocenę.

Nie za dużo tematów do powtórzenia

Czas

Ocenianie egzaminów

Materiały do ćwiczeń

Więcej egzaminów ustnych

Projekty

Aktywność na lekcji

JAK SZKOŁA MOŻE POMÓC DZIECKU Z DYSLEKSJĄ?

Dziecko dotknięte dysleksją będzie z radością chodzić do szkoły, jeżeli będą tam brane pod uwagę jego indywidualne potrzeby w zakresie nauczania.

Szkoła może pomóc dzieciom między innymi poprzez:

- doradzanie rodzicom
- rekrutowanie nauczycieli wyspecjalizowanych w nauczaniu dzieci z dysleksją
- pomaganie poszczególnym dzieciom
- współpracę z rodzicami i z dzieckiem

Bibliografia:

DYSPPEL (2004). *DYSLEXIE - LEGASTHENIE - DYSLEXIA. „STRATEGIES POUR REUSSIR A L'ECOLE- STRATEGIEN FÜR ERFOLG IN DER SCHULE - STRATEGIES FOR SUCCESS IN SCHOOLS*. SCHUBI LERNMEDIEN GMBH, GOTTMADINGEN, D. (VGL AUCH KAP. 2,3,4,5,6,8,9).

Radość chodzenia do szkoły

Rady

Illustrations from '1 Million de Cliparts' - Copyright Micro Application (France).

Participating Institutions in the DYPATEC Project:
Am DYPATEC Project beteiligten Institutionen:

9 788072 903122